

HAARLEM 2040

HAARLEM IN 2040

Stad in evenwicht

Hoe ziet Haarlem er uit in 2040? De ontwikkelingen gaan zo snel dat een toekomstvisie hooguit in contouren kan worden geschetst, maar dat neemt niet weg dat de gemeente Haarlem zich wil voorbereiden op de toekomst. Om dat samen met de Haarlammers te doen, organiseerde de gemeente in 2016 bijeenkomsten voor inwoners, ondernemers en organisaties waarin ze met elkaar discussieerden over onderwerpen als wonen, werken en lokaal bestuur in 2040. De conclusie was dat Haarlammers graag in hun mooie, veerkrachtige en sterke stad leven. Zo staat Haarlem er in 2017 voor: een solide basis voor onze visie op 2040. De eerste opgave is om die basis in stand te houden.

Mooi, veerkrachtig en sterk

Er zijn ook zorgen. Sommige inwoners profiteren minder van de florerende stad dan andere. De tweede opgave is dan ook daar evenwicht in te brengen en de stad voor te bereiden op de trends en ontwikkelingen die op ons afkomen. De ruimtelijke mogelijkheden en de jonge geschiedenis van oostelijk Haarlem plus de rijke cultuur en historie van het westelijk deel bieden daarvoor alle kansen. Deze visie schets een nieuwe koers voor de ontwikkeling van Haarlem: een stad waar de eeuwenoude wijken in het westen een moderne tegenhanger vormen met de nieuwe stedelijkheid in het oosten. Een mooie, veerkrachtige en sterke stad in 2040.

Mooi

Veerkrachtig

Sterk

MOOI IN 2040

In Haarlem zijn kwaliteit en duurzaamheid belangrijker dan kwantiteit en snelheid. Dat betekent dat er een grens is aan nieuw te bouwen woningen: nieuwbouw en het groen in de openbare ruimte zijn met elkaar in evenwicht. De stad is energieneutraal en de huizen zijn geschikt om in te wonen en te werken.

Wonen

Groen

Erfgoed

Energie

Openbare ruimte

VEERKRACHTIG IN 2040

Gelijke kansen zijn alleen mogelijk als in een stad behalve wonen en werken, ook onderwijs en gezondheid goed geregeld zijn. In Haarlem zijn die fundamenteën op orde. Cohesie en adequate voorzieningen verkleinen de verschillen in de buurten. Haarlemmers kunnen zichzelf redden, iedereen doet naar vermogen mee aan de samenleving. Nieuwe manieren van samenwerking, meer invloed en deregulering vergroten het vertrouwen in de gemeente.

Onderwijs

Gezondheid

Participatie

Voorzieningen

Haarlem en lokaal bestuur

Informatietechnologie

STERK IN 2040

Haarlem is economisch sterk, werken en wonen zijn in evenwicht. Er is ruimte voor bedrijven om te experimenteren op het gebied van duurzaamheid en innovatie. Cultuur, winkels en horeca zijn belangrijk voor het toerisme. Hoogwaardige infrastructuur en efficiënt openbaar vervoer maken de stad goed bereikbaar. Bestuurlijk heeft Haarlem in het westen van de metropoolregio Amsterdam een leidende positie.

Economie

Bereikbaarheid

Toerisme

Cultuur

Regionale samenwerking

WONEN

WAT VOORZIET DE STAD?

De bevolking groeit en de vraag naar woningen stijgt. De prijzen stijgen, mensen wachten langer op een huis. Als deze trend doorzet, kunnen vooral inwoners met lagere en middeninkomens niet meer in Haarlem wonen.

DE STAD WENST

- een evenwichtige bevolkingsopbouw
- woningtypes en bevolkingssamenstelling zijn gemengd
- alle nieuwe woningen voegen kwaliteit toe
- meer groen en water in de openbare ruimte
- genoeg woningen voor iedereen die in Haarlem wil wonen
- gebouwen die voor verschillende doeleinden kunnen worden gebruikt

IN 2040

is er een goede balans tussen de woningvoorraad en het groen in de stad.

WAT BETEKENT DAT VOOR

WESTELIJK

De woningvoorraad is toegenomen, maar niet ten koste van het groen. Beschermd stadsgezicht bepaalt de schoonheid van Haarlem.

OOSTELIJK

De woningvoorraad is sterk uitgebreid en kent verschillende varianten, zoals experimentele en hoogbouw. Bovendien zijn er tijdelijke woningen die ook geschikt zijn om in te werken. Het moderne stadsgezicht versterkt de schoonheid van Haarlem.

MEER OVER WONEN?

Wonen

Groen

Erfgoed

Energie

Openbare ruimte

GROEN

WAT VOORZIET DE STAD?

Als we blijven bouwen en te weinig aandacht hebben voor allerlei soorten groen, is Haarlem in 2040 versteend.

DE STAD WENST

- meer groen en water in de openbare ruimte
- genoeg woningen voor iedereen die in Haarlem wil wonen
- genieten van natuur in en rondom Haarlem

IN 2040

oogt Haarlem groen, terwijl er meer woningen zijn. Het groen wordt gebruikt voor verschillende doeleinden: op een grasveldje wordt gepicknickt, gespeeld en soms dient het als waterbuffer.

WAT BETEKENT DAT VOOR

WESTELIJK

De stad vergroent met geveltuinen, groene balkons, onverharde tuinen en groene daken. Voorheen gedempte grachten vangen overtollig water op. Er is voldoende groen voor recreatie en biologische diversiteit. Goed onderhouden waterroutes ontsluiten de natuur. In de oudere wijken is de openbare ruimte klein en heeft vergroenen meer te maken met de uitstraling dan met het vergroten van het oppervlak.

OOSTELIJK

De stad vergroent met geveltuinen, groene balkons, onverharde tuinen en groene daken. Voorheen gedempte grachten vangen overtollig water op. In de naoorlogse wijken is voldoende groen voor recreatie en om naar te kijken. Goed onderhouden waterroutes ontsluiten de natuur.

MEER OVER GROEN?

Wonen

Groen

Erfgoed

Energie

Openbare ruimte

ERFGOED

WAT VOORZIET DE STAD?

Als er te weinig aandacht is voor het erfgoed gaat het verloren en boet de stad in op aantrekkingskracht.

DE STAD WENST

- gemeente en inwoners investeren geld en tijd in erfgoed
- goed rentmeesterschap
- ook eigentijdse bijzondere architectuur kan erfgoed worden

IN 2040

is het karakter van Haarlem behouden en zijn de monumenten in goede staat.

WAT BETEKENT DAT VOOR

WESTELIJK

Haarlem bewaakt het culturele erfgoed zoals de monumenten en het beschermd stadsgezicht.

OOSTELIJK

Haarlem bewaakt cultureel erfgoed zoals de Koepel, de Stelling van Amsterdam en het oude Spaarndam. Ook onderhoudt de stad het culturele polderlandschap met molen De Veer bij Penningsveer en de Veerpolder.

MEER OVER ERFGOED?

[Wonen](#)[Groen](#)[Erfgoed](#)[Energie](#)[Openbare ruimte](#)

ENERGIE

WAT VOORZIET DE STAD?

Als de stad fossiele grondstoffen blijft gebruiken, draagt Haarlem niet bij aan de klimaatdoelstellingen. Als de stad overgaat op duurzame energie en niets doet aan de infrastructuur, is Haarlem kwetsbaar voor energie-uitval.

DE STAD WENST

- Haarlem is klimaatneutraal
- elke Haarlemmer gebruikt duurzame energie

IN 2040

wint Haarlem duurzame energie en is de infrastructuur daar op aangepast.

WAT BETEKENT DAT VOOR

WESTELIJK

Beschermd stadsgezicht beperkt duurzame energieopwekking ter plekke, maar toch leveren particuliere initiatieven een deel daarvan. Gasleidingen hebben plaatsgemaakt voor een alternatief en duurzaam warmte- en energienet.

OOSTELIJK

De gemeente werkt samen met eigenaren en corporaties om woningen te isoleren en daken te gebruiken voor energieopwekking. Gasleidingen hebben plaatsgemaakt voor een alternatief en duurzaam warmte- en energienet.

[MEER OVER ENERGIE?](#)

Wonen

Groen

Erfgoed

Energie

Openbare ruimte

OPENBARE RUIMTE

WAT VOORZIET DE STAD?

Nieuwe woningen, parkeerruimte, toenemend verkeer, bevolkingsgroei en meer bezoekers zetten de openbare ruimte onder druk. Als daar geen gemeentelijk beleid voor komt, wordt de stad minder leefbaar.

DE STAD WENST

- meer ruimte voor voetgangers en fietsers
- extra investeringen in de openbare ruimte
- de openbare ruimte is een ontmoetingsplek
- Haarlem is bestand tegen extreme klimaatomstandigheden
- meer groen en water in de openbare ruimte
- speelvoorzieningen in elke wijk

IN 2040

Is de openbare ruimte gedeeld in plaats van verdeeld en slimme technologie verlicht de druk. De openbare ruimte is bestand tegen extreme weersomstandigheden.

WAT BETEKENT DAT VOOR

WESTELIJK

Extra investeringen vergroten de aantrekkingskracht van de openbare ruimte, zodat mensen er graag verblijven en recreëren. De schaarse openbare ruimte is opnieuw verdeeld: op de eerste plaats voetgangers en fietsers, daarna openbaar vervoer en ten slotte auto's. Groene fiets- en looproutes in een aantrekkelijke en veilige omgeving nodigen uit tot bewegen en dus tot gezondere inwoners. Een betere luchtkwaliteit draagt daar aan bij.

OOSTELIJK

Extra investeringen vergroten de aantrekkingskracht van de openbare ruimte, zodat mensen er graag verblijven en recreëren. De schaarse openbare ruimte is opnieuw verdeeld: op de eerste plaats voetgangers en fietsers, daarna openbaar vervoer en ten slotte auto's. Groene fiets- en looproutes in een aantrekkelijke en veilige omgeving nodigen uit tot bewegen en dus tot gezondere inwoners. Een betere luchtkwaliteit draagt daar aan bij.

MEER OVER OPENBARE RUIMTE?

Wonen

Groen

Erfgoed

Energie

Openbare ruimte

ONDERWIJS

WAT VOORZIET DE STAD?

Doordat onderwijs steeds belangrijker wordt, groeit de tweedeling tussen mensen met en mensen zonder opleiding.

DE STAD WENST

- gelijkwaardigheid
- goed onderwijs

IN 2040

biedt Haarlem genoeg en kwalitatief goed onderwijs in elke wijk, zodat iedereen zich kan blijven ontwikkelen.

WAT BETEKENT DAT VOOR

WESTELIJK

Scholen zijn gevestigd in gebouwen die ook voor andere doeleinden kunnen worden gebruikt. Van buurtfeest tot huisvesting. Er is in de hele stad hoger en middelbaar onderwijs en bijzondere scholen die ook aantrekkelijk zijn voor andere gelegen buurten. Al deze ontwikkelingen leiden tot meer bedrijvigheid en werkgelegenheid.

OOSTELIJK

Scholen zijn gevestigd in gebouwen die ook voor andere doeleinden kunnen worden gebruikt. Van buurtfeest tot huisvesting. Er is in de hele stad hoger en middelbaar onderwijs en bijzondere scholen die ook aantrekkelijk zijn voor andere gelegen buurten. Al deze ontwikkelingen leiden tot meer bedrijvigheid en werkgelegenheid.

MEER OVER ONDERWIJS?

Onderwijs

Gezondheid

Participatie

Voorzieningen

Haarlem en lokaal bestuur

Informatietechnologie

GEZONDHEID

WAT VOORZIET DE STAD?

Als de leefstijl en leefomgeving niet verbeteren, neemt het aantal ongezonde Haarlammers toe en wordt de zorg onbetaalbaar.

DE STAD WENST

- gezondheid
- de omgeving nodigt uit tot bewegen
- laagdrempelige zorg in elke wijk
- extra aandacht voor kinderen en ouderen

IN 2040

stimuleert de gemeente een gezonde levensstijl. De openbare ruimte speelt daarin een belangrijke rol.

WAT BETEKT DAT VOOR

WESTELIJK

Elke wijk biedt laagdrempelige zorg aan buurtbewoners en er zijn informele zorgnetwerken zoals mantelzorg en nabuurschap. Loop- en fietsroutes, ontmoetingsplekken voor ouderen en speelaanleidingen voor kinderen nodigen uit tot bewegen.

OOSTELIJK

Elke wijk biedt laagdrempelige zorg aan buurtbewoners en er zijn informele zorgnetwerken zoals mantelzorg en nabuurschap. Loop- en fietsroutes, ontmoetingsplekken en speelplaatsen nodigen uit tot bewegen.

MEER OVER GEZONDHEID?

Onderwijs

Gezondheid

Participatie

Voorzieningen

Haarlem en lokaal bestuur

Informatietechnologie

PARTICIPATIE

WAT VOORZIET DE STAD?

De tweedeling tussen mensen die wel en niet aan de samenleving mee kunnen doen via werk, opleiding of andere participatie wordt groter. Banen verdwijnen door digitalisering en robotisering. Dat versterkt de tweedeling.

DE STAD WENST

- gelijkwaardigheid
- goed onderwijs

IN 2040

Heeft iedereen kans om mee te doen aan de samenleving via werk naar kunnen of opleiding.

WAT BETEKENT DAT VOOR

WESTELIJK

Haarlemmers participeren in de samenleving: ze werken op hun eigen niveau en doen vrijwilligerswerk zoals mantelzorg en buurtwerk.

OOSTELIJK

Haarlemmers participeren in de samenleving: ze werken op hun eigen niveau en doen vrijwilligerswerk zoals mantelzorg en buurtwerk.

MEER OVER PARTICIPATIE?

Onderwijs

Gezondheid

Participatie

Voorzieningen

Haarlem en lokaal bestuur

Informatietechnologie

VOORZIENINGEN

WAT VOORZIET DE STAD?

Als het aantal inwoners blijft stijgen, zijn de voorzieningen zoals speelplekken, bibliotheken en sportaccommodaties ontoereikend.

DE STAD WENST

- voldoende voorzieningen
- voldoende speelruimte
- minder drukte in het centrum, meer reuring in oostelijk Haarlem.

IN 2040

zijn de voorzieningen in aantal en in functie toereikend.

WAT BETEKEN DAT VOOR

WESTELIJK

Voorzieningen zoals speelplekken, bibliotheken, sportaccommodaties en buurthuizen groeien mee met de bevolkingssamenstelling. Nieuwe voorzieningen vormen geen extra belasting op de drukke binnenstad.

OOSTELIJK

Voorzieningen zoals speelplekken, bibliotheken, sportaccommodaties en buurthuizen groeien mee met de bevolkingssamenstelling. Het vernieuwde Schalkstad, nieuwe speelvoorzieningen en bedrijven zorgen voor reuring.

MEER OVER VOORZIENINGEN?

Onderwijs

Gezondheid

Participatie

Voorzieningen

Haarlem en lokaal bestuur

Informatietechnologie

HAARLEMMERS EN LOKAAL BESTUUR

WAT VOORZIET DE STAD?

De rolverdeling tussen Haarlemmers en het lokaal bestuur verandert. Als de gemeente geen rekening houdt met het feit dat sommige Haarlemmers sterker betrokken zijn bij de stad dan andere, leidt dat tot sociale ongelijkheid.

DE STAD WENST

- de gemeente is een betrouwbare partner
- gelijkwaardigheid

IN 2040

is er een evenwichtige samenwerking tussen gemeente en de stad.

WAT BETEKENT DAT VOOR

WESTELIJK

De samenwerking tussen gemeente en de stad vergroot het onderlinge vertrouwen. Inwoners met kansrijke ideeën over bijvoorbeeld duurzame energievoorziening weten de gemeente te vinden.

OOSTELIJK

De samenwerking tussen gemeente en de stad vergroot het onderlinge vertrouwen. Inwoners die willen meedenken met het gemeentelijk beleid krijgen daarvoor gelegenheid, eventueel met hulp.

MEER OVER HAARLEMMERS EN LOKAAL BESTUUR?

Onderwijs

Gezondheid

Participatie

Voorzieningen

Haarlem en lokaal bestuur

Informatietechnologie

INFORMATIETECHNOLOGIE

WAT VOORZIET DE STAD?

Internet is een relatief nieuw publiek domein, waarvan de impact op de samenleving nog steeds groeit en verandert. Als de gemeente er niet voor zorgt dat informatie publiekelijk toegankelijk is, leidt dat tot kennisachterstand bij een deel van de Haarlammers.

DE STAD WENST

Elke Haarlemer kan beschikken over dezelfde informatie.

IN 2040

is beschikbare informatie voor iedereen te vinden en toegankelijk.

WAT BETEKENT DAT VOOR

WESTELIJK

Beschikbare informatie is voor iedereen te vinden en toegankelijk.

OOSTELIJK

Beschikbare informatie is voor iedereen te vinden en toegankelijk.

MEER OVER INFORMATIETECHNOLOGIE?

Onderwijs

Gezondheid

Participatie

Voorzieningen

Haarlem en lokaal bestuur

Informatietechnologie

ECONOMIE

WAT VOORZIET DE STAD?

Als er nog minder werkgelegenheid in Haarlem is, vervalt Haarlem tot een woonwijk van de Metropoolregio Amsterdam en raakt het verkeersnetwerk overbelast. Tegelijkertijd voorziet de stad dat de economie circulair moet zijn om de ecologische voetafdruk van de Haarlemmers zo klein mogelijk te houden.

DE STAD WENST

- werkgelegenheid in of in de nabijheid van Haarlem
- een circulaire economie
- een levendige stad waar wonen en werken gemengd zijn
- een bereikbare regio

IN 2040

Is de werkgelegenheid in en in de nabijheid van de stad vergroot.

WAT BETEKENT DAT VOOR

WESTELIJK

Er is voldoende ruimte voor bedrijven, zoals winkels en horeca. De circulaire economie krijgt vorm in de samenwerking tussen winkels en toeleveranciers.

Startende ondernemers krijgen ruim baan, net als bedrijven die werkgelegenheid in en voor de hele stad bieden.

OOSTELIJK

Wonen, werken en ontspanning lopen door elkaar. Er is voldoende ruimte voor bedrijven. Samenwerking tussen ondernemers uit verschillende branches levert een circulaire economie op. Afval wordt verwerkt tot nieuwe grondstof. Kleinschalige detailhandel, bedrijvigheid en broedplaatsen verlevendigen oostelijk Haarlem, terwijl grotere bedrijven de stad werkgelegenheid bieden. Het energieneutrale bedrijventerrein Waarderpolder is een interessante vestigingsplaats voor bedrijven uit de hele metropoolregio.

[MEER OVER ECONOMIE?](#)

Economie

Bereikbaarheid

Toerisme

Cultuur

Regionale samenwerking

BEREIKBAARHEID

WAT VOORZIET DE STAD?

Ontwikkelingen zoals zelfrijdende auto's, elektrische fietsen en drones laten zich moeilijk concretiseren. Als steeds meer mensen de stad in en uit reizen om bij hun werk te komen, is de capaciteit van het wegennet en openbaar vervoer niet meer toereikend, wat resulteert in files en overvolle treinen en bussen.

DE STAD WENST

Een bereikbare regio.

IN 2040

zorgen regionale openbaarvervoernetwerken, fietsroutes en fietssnelwegen dat de regio optimaal bereikbaar is. Via een regioring rijdt het doorgaande verkeer rondom Haarlem, kunnen forensen bij hun werk komen en wordt de stad ontlast van gemotoriseerd verkeer. Met het oog op een moeilijk te voorspellen toekomst is de infrastructuur flexibel aangelegd.

WAT BETEKT DAT VOOR

WESTELIJK

Een regioring ontsluit Haarlem en de regio voor uitgaand en inkomend verkeer. De weg sluit in het noorden aan op de A9, een tunnel verbindt het westen met het oosten van de stad. Fietsroutes en fietssnelwegen vormen een alternatief voor het autoverkeer.

OOSTELIJK

Hoogwaardig openbaar vervoer en fietssnelwegen brengen bezoekers en inwoners snel de stad in en uit, met name Amsterdam en Schiphol zijn uitstekend bereikbaar.

MEER OVER BEREIKBAARHEID?

[Economie](#)[Bereikbaarheid](#)[Toerisme](#)[Cultuur](#)[Regionale samenwerking](#)

TOERISME

WAT VOORZIET DE STAD?

Toeristen brengen kleur in de stad en zijn goed voor de economie en het in stand houden van culturele voorzieningen. Als het aantal bezoekers van de stad blijft groeien, heeft dat dus een positieve invloed, maar er ontstaat het risico dat de binnenstad van Haarlem te druk wordt.

DE STAD WENST

- voldoende werkgelegenheid in de stad
- cultuur voor iedereen
- een goed bereikbare regio
- minder drukte in het centrum, meer reuring in oostelijk Haarlem.

IN 2040

is Haarlem een geliefde bezoekstad, waar de culturele voorzieningen nog altijd een hoog niveau hebben zonder dat de binnenstad te druk wordt ervaren.

WAT BETEKENT DAT VOOR

WESTELIJK

Toeristen brengen kleur in de stad en zijn goed voor de economie en de werkgelegenheid. Nieuwe hotels en attracties zijn over de stad verspreid zodat het centrum niet overbelast raakt. Bezoekers weten Haarlem goed te vinden en genieten ook van de natuur daarbuiten.

OOSTELIJK

Festivals en andere evenementen verlevendigen dit deel van de stad. Ze zijn goed bereikbaar en er is voldoende parkeergelegenheid. Bovendien verminderen ze de druk op de binnenstad.

MEER OVER TOERISME?

Economie

Bereikbaarheid

Toerisme

Cultuur

Regionale samenwerking

CULTUUR

WAT VOORZIET DE STAD?

Als het cultuurniveau van Haarlem niet in stand wordt gehouden, daalt de aantrekkelijkheid van Haarlem als woon- werk- en bezoekstad.

DE STAD WENST

- voldoende werkgelegenheid in de stad
- cultuur voor iedereen
- minder drukte in het centrum, meer reuring in oostelijk Haarlem.

IN 2040

Is het niveau van de culturele voorzieningen in de binnenstad op niveau gebleven en zijn er in verschillende wijken kleinschalige en eigentijdse aanvullingen op het gebied van kunst en cultuur.

WAT BETEKENT DAT VOOR

WESTELIJK

Het toenemend aantal toeristen en de sterke bevolkingsgroei trekken meer bezoekers naar culturele instellingen. Met de extra inkomsten houdt de stad kwalitatief hoogstaande cultuur in stand.

OOSTELIJK

In bijvoorbeeld buurthuizen, kerken, moskeeën en parken is plaats voor brede, vernieuwende en eigentijdse kunstvormen.

MEER OVER CULTUUR?

Economie

Bereikbaarheid

Toerisme

Cultuur

Regionale samenwerking

REGIONALE SAMENWERKING

WAT VOORZIET DE STAD?

Regionale samenwerking brengt Haarlem veel. Als de regionale samenwerking toeneemt, zonder verdere aanpassingen in de beslissingsbevoegdheid van de metropoolregio, raken burgers steeds minder betrokken en vertegenwoordigd door de gemeenteraad.

DE STAD WENST

Een samenwerking met de regio waarin Haarlem een leidende positie neemt in de westvleugel van de metropoolregio.

IN 2040

functioneert de samenwerking in metropoolregio optimaal en voelen burgers zich betrokken en vertegenwoordigd.

WAT BETEKENT DAT VOOR

WESTELIJK

Samenwerking met de metropoolregio brengt Haarlem veel. Tegelijkertijd voelen Haarlemmers zich betrokken bij en vertegenwoordigd door de gemeenteraad.

OOSTELIJK

Samenwerking met de metropoolregio brengt Haarlem veel. Tegelijkertijd voelen Haarlemmers zich betrokken bij en vertegenwoordigd door de gemeenteraad.

MEER OVER REGIONALE SAMENWERKING?

COLOFON

Haarlem in 2040 is een uitgave van de gemeente Haarlem.

Bel voor reacties 14 023 of mail naar haarlem2040@haarlem.nl.

Economie

Bereikbaarheid

Toerisme

Cultuur

Regionale samenwerking

MOOI

Mooi

Veerkrachtig

Sterk

Haarlem

2040

22

MEER OVER MOOI

Wonen

Groen

Erfgoed

Energie

Openbare ruimte

MEER OVER WONEN

Ontwikkeling: bevolking groeit

Sinds het begin van het nieuwe millennium neemt de bevolking van de grote steden sterk toe. De groei van de stedelijke bevolking wordt economisch verklaard door de groei van de diensten- en kenniseconomie. In een dergelijke economie zijn interactie, een veelheid van toevallige ontmoetingen, de massa en dichtheid van consumenten, de aanwezigheid van hoog opgeleid personeel, bedrijven, onderwijsinstellingen, kennis, creativiteit en voorzieningen van belang. Dit maakt de grote steden en stedelijke regio's motoren van economische groei en dit verklaart mede de trek naar de stad. Dit is het duidelijkst zichtbaar bij de G4-steden en in een aantal G32-steden.

Voor de G32 steden was deze trek naar de stad ook zichtbaar, maar met belangrijke verschillen tussen de steden. Haarlem heeft een groei van gemiddeld 550 tot 1.000 inwoners per jaar. Rond de gemiddelde toekomstige bevolkingsgroei in de G32-steden en de gemiddelde bevolkingsgroei in Nederland zijn er belangrijke verschillen, en behoort Haarlem tot de hardste groeiers.

Tabel bevolkingsgroei

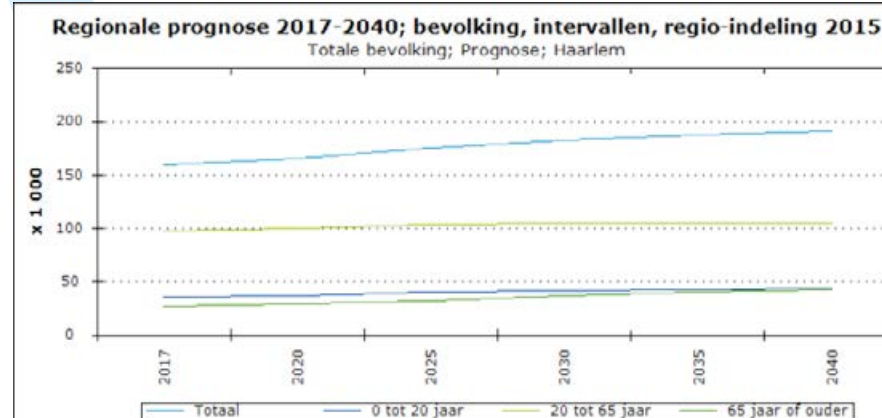
Haarlem had op 1 januari 2017 van 159.400 inwoners. De bevolkingsprognose voor Haarlem van het CBS voorspelt een groei van de bevolking die ligt tussen de 177.700 en 203.900 inwo-

ners in 2040. Het midden van dit betrouwbaarheidsinterval ligt op 190.800 inwoners,

Ontwikkeling: de bevolkingssamenstelling verandert

De oorzaken van deze groei zijn divers en kunnen wisselen in de tijd. De belangrijkste zijn een geboorteoverschot van de bestaande bevolking, immigratieoverschot vanuit omliggende gemeenten (met name jonge gezinnen uit Amsterdam), immigratieoverschot vanuit het buitenland en een netto-instroom van asielzoekers. Met name de laatste oorzaak is in de tijd aan grote schommelingen onderhevig en is dus lastig te voorspellen.

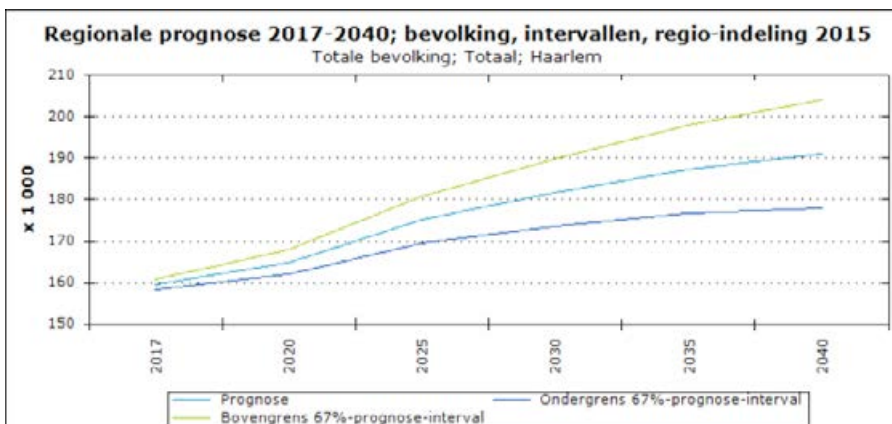
Het aantal inwoners ouder dan 65 ligt momenteel nog iets onder het aantal inwoners tot 20 jaar, maar in 2040 zijn deze aantallen aan elkaar gelijk, doordat het aantal ouderen iets harder stijgt dan het aantal jongeren. In totaliteit stijgt hierdoor de gemiddelde leeftijd en de

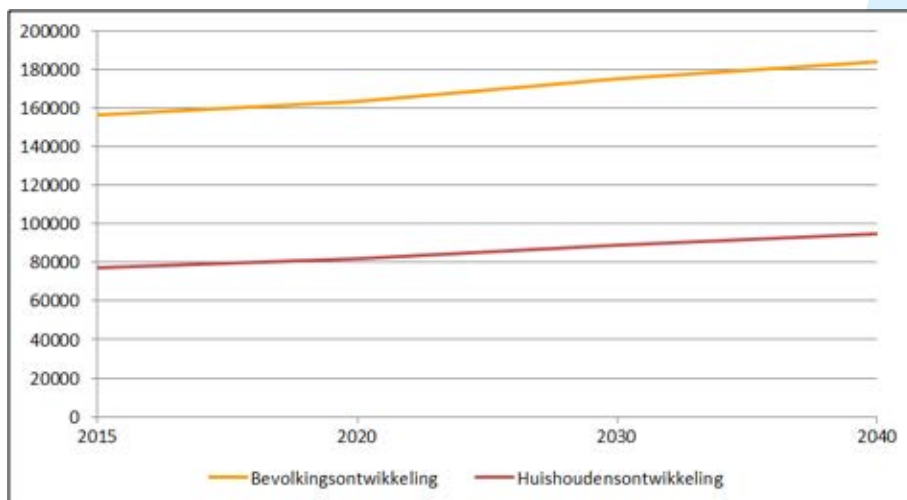
vergrijzing in Haarlem. De potentiële beroepsbevolking van 20 tot 65 jaar stijgt naar verwacht zeer licht, van iets onder de 100.000 personen naar iets boven de 100.000 personen.

Ontwikkeling: de woningbezetting verandert

Bij een gelijkblijvende woningbezetting van gemiddeld 2,1 personen per woning zijn ongeveer 14.000 extra woningen nodig. De trend is echter dat het aantal eenpersoonshuishoudens toeneemt, waardoor het aantal extra woningen verder zal stijgen. Deze behoefte aan extra woningen komt bovenop de noodzaak van vernieuwing van een deel van de woningvoorraad,

omdat die aan het einde van zijn levensduur is. De bouwopgave voor de stad komt daarmee uit

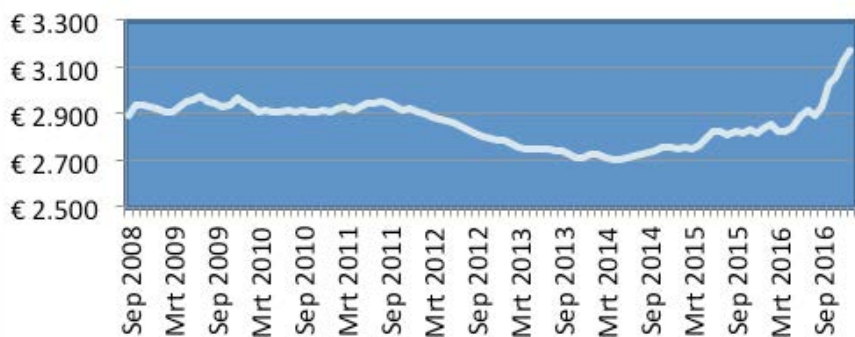
op circa 16.700 woningen tot 2040 (exclusief vervangende nieuwbouw).

Tabel: Bron: Provincie Noord Holland, Prognose 2015-2040: Concentratie in steden

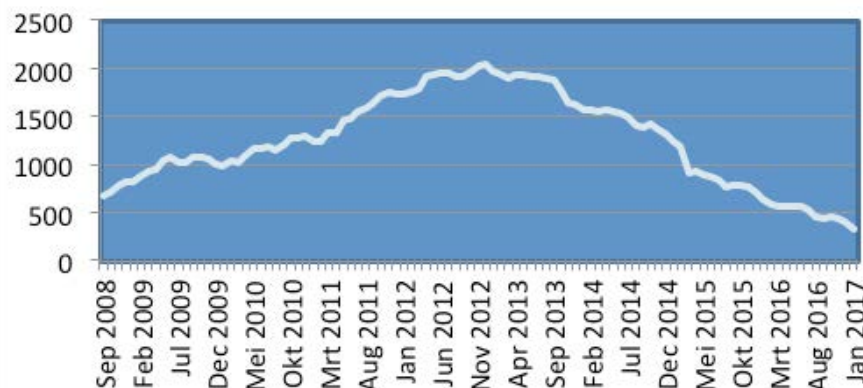
Mogelijke consequenties: Middeninkomens trekken de stad uit

Door de toename van het aantal inwoners neemt de druk op de woningmarkt toe. De prijzen op de Haarlemse huizenmarkt zijn vanaf 2008 sterk gedaald en bereikten medio 2014 hun dieptepunt. Daarna zijn de prijzen aan een gestage stijging begonnen, die vanaf medio 2016 is overgegaan in een zeer scherpe stijging. Het prijsniveau ligt in januari 2017 circa 10% boven het niveau van 2008.

Haarlem, vraagprijs per m2

Haarlem, aanbod koopwoningen

De ontwikkeling van het aanbod van woningen laten een tegenovergestelde ontwikkeling zien: vanaf 2008 is aanbod gestaag gestegen, om vanaf 2013 in een iets hoger tempo te dalen. Het aanbod begin 2017 is slechts de helft van het aanbod eind 2008.

Mogelijke consequenties: Niet iedereen die in de stad wil wonen, kan in de stad wonen

Het huidige aantal woningen is niet voldoende voor de vraag die de prognoses nu voorspellen. De prognoses spreken over een benodigd aantal woningen van 16.700 in 2040. De plan-capaciteit van Haarlem heeft tot 2025 nog ruimte voor 9700 woningen, voor daarna is het opnieuw zoeken naar nieuwe mogelijkheden. Als het niet lukt om deze te bouwen, dan kan niet iedereen die in de stad wil wonen daar ook daadwerkelijk terecht.

Opgave: Woningen bijbouwen binnen de grenzen van de kwaliteiten van de stad

De ambities die invloed hebben op de groei van de stad zijn met elkaar in tegenspraak. Om een complete stad te blijven (voor zowel mensen met een laag, midden als hoog inkomen) zijn er veel extra woningen nodig. Tegelijkertijd zijn er wensen op het gebied van de hoeveelheid groen, de menselijke maat, de bereikbaarheid en de schoonheid van de stad, die mogelijk beperkingen stellen aan de hoeveelheid te realiseren woningen. De opgave is dan ook zoveel mogelijk woningen bij te bouwen binnen de grenzen van de kwaliteiten van de stad, waarbij gezocht wordt naar een woningaanbod wat een evenwichtige bevolkingsopbouw mogelijk maakt. Ook verdichting door middel van hoogbouw is hierbij een te onderzoeken optie.

MEER OVER GROEN

Ontwikkeling: groen is steeds belangrijker in de stad, voor gezondheid, klimaatadaptatie en vergroten van leefkwaliteit

Vergelijkingen met steden met een vergelijkbaar aantal inwoners laten zien dat Haarlem gemiddeld minder groen heeft binnen de gemeentegrenzen, maar wel veel groen in de directe omgeving van de gemeentegrenzen: het recreatiegebied Spaarnwoude en de Kennemerduinen. Noordzee, duinen, landgoederen, veenweiden en polders zijn binnen een kwartier vanuit Haarlem bereikbaar.

De laatste jaren wordt er steeds meer bekend over de voordelen van groen in de stad. Het heeft een positief effect op maatschappelijke opgaven zoals gezondheid, leefkwaliteit en klimaatadaptatie.

Groen en gezondheid

Groen helpt mee om sneller te genezen (bronvermelding?). Dit bespaart kosten in de gezondheidszorg en verbetert de kwaliteit van leven voor patiënten. Dit aspect van toepassing van groen in en om ziekenhuizen krijgt steeds meer aandacht in het kader van 'healthy environment'. Verder zijn groengebieden plekken waar mensen kunnen recreëren en aan lichaamsbeweging kunnen doen of juist rust vinden. Dit komt hun gezondheid ten goede en verlaagt het stressniveau. Voor kinderen zijn creatieve speelmogelijkheden in de natuur belangrijk omdat die hun sociale vaardigheden en concentratievermogen vergroten. Zowel groen dichtbij de woning voor het dagelijkse spel alsook grotere groenvoorzieningen in of aan de rand van Haarlem voor een fietstocht zijn belangrijk. De aanwezigheid van groen in de buurt nodigt uit tot fietsen, wandelen of tuinieren, wat allemaal tot een betere gezondheid leidt.

Groen en leefkwaliteit

Sinds de aanleg van de eerste volksparken zijn stedenbouwers zich ervan bewust dat groen de kwaliteit van leven voor de stadsbewoner vergroot. Buurtgroen is een plek in de stad waar mensen elkaar in vrijblijvendheid en zonder kosten te moeten maken, kunnen ontmoeten en verblijven. Aantrekkelijk buurtgroen en buurtparken zijn dan ook van essentieel

belang voor het functioneren van wijken. Een dooradering van de stad met aantrekkelijke langzaam-verkeersroutes voor fietsers en wandelaars houdt Haarlammers uit de auto. Deze langzaam-verkeersroutes kunnen goed gecombineerd worden met groenzones en zo een aantrekkelijke verbinding vormen tussen stad en omgeving. Groene verbindingen tussen stad en land zijn ook belangrijk voor de toevoer van verse en koele lucht.

Groen en klimaatadaptatie

Groen speelt ook een belangrijke rol in het opvangen van extreme weersomstandigheden ten gevolge van klimaatverandering. Zie verder onder het thema openbare ruimte.

Mogelijke consequenties: groei faciliteren zet kwantiteit van groen onder druk

Het bouwen van woningen en voorzieningen kan ten koste gaan van het groenareaal in de stad. Overigens gaat het bouwen van het zelfde aantal woningen elders, bijvoorbeeld op een weiland in de regio, ook ten koste van het groen en de natuur. Zeker als dit met lage dichtheid gebeurt.

Opgave: Groei faciliteren met toename van de kwaliteit van groen

Zomaar bouwen voor de woningbouwopgave kan de kwaliteit van de leefomgeving aantasten. Het is belangrijk dat er goede balans gevonden wordt. Bouwen kan mits het kwaliteit toevoegt. Kwaliteit toevoegen betekent dat het groen in Haarlem versterkt wordt zodat de maatschappelijke opgaven (leefkwaliteit, klimaatadaptatie, gezondheid) van het groen behouden en versterkt worden. Het gaat niet alleen om het toevoegen van meer m² groen. De opgave is om duurzaamheid, gezondheid en beleving van de omgeving in samenhang te verbeteren.

MEER OVER ERFGOED

Cultuur en erfgoed steeds belangrijker voor aantrekkelijkheid van Haarlem als woon- werk- en bezoekstad

Haarlem is een historische stad met een lange en interessante ontstaansgeschiedenis. Haarlem herbergt daardoor belangrijke waarden in zowel het gebouwde als het ongebouwde. Denk hierbij aan de vele historische en markante gebouwen en lange lijnen. Lange lijnen zijn historische lijnen waarlangs de stad op natuurlijke wijze is gegroeid.

Top-10 2015 Culturele evenementen en instellingen	
	aantal bezoekers
1 Pathé Haarlem	647.000
2 Toneel-/ Filmschuur **1	165.273
3 Teylers Museum	136.189
4 Bevrijdingspop	125.000
4 Haarlem Jazz & More	125.000
6 Patronaat	115.127
7 Grote of St Bavokerk	104.687
8 Frans Hals Museum **2	103.874
9 Stadsschouwburg **3	90.408
10 Philharmonie **3	76.314

Bronnen: De culturele instellingen en Gemeente Haarlem, Evenementencoördinator

****1** Toneel-/Filmschuur excl. 15.000 bezoekers bij producties buiten Haarlem

****2** Frans Hals Museum: 1 organisatie met De Hallen. Samen 144.126 bezoekers

****3** Stadsschouwburg en Philharmonie: 1 organisatie samen 166.722 bezoekers

De vorige Toekomstvisie heeft bijgedragen aan het culturele aanbod en de aantrekkelijkheid van Haarlem, de stad trekt elk jaar weer meer bezoekers.

Zoals reeds bij 'demografie' aangegeven stellen inwoners steeds hogere eisen aan de kwaliteit van hun woon- en leefomgeving. Mensen kiezen in toenemende mate hun woonplaats op grond van 'quality of living'. Erfgoed en cultuur zijn bepalend voor de aantrekkelijkheid van Haarlem als woon-, werk en bezoekstad.

Opgaven zoals duurzaamheid en woningbouw veranderen Haarlem

Haarlem moet er voor waken om haar identiteit te behouden. Ongebreideld bijbouwen van woningen, kantoren en (duurzame) voorzieningen zou dit in gevaar kunnen brengen. Aanpassingen in de leefomgeving moeten passen bij de wijk en plaats. De grote verscheidenheid aan (woon) wijken kennen ieder hun eigen specifieke kenmerken en verschijningsvormen. Bij ruimtelijke ontwikkelingen is het van belang dat hiermee rekening wordt gehouden. Haarlem moet blijven waken dat duurzame maatregelen met aandacht voor het erfgoed worden uitgevoerd.

Behoud karakter van Haarlem en cultureel aanbod op peil en passend per wijk

De beschermde stadsgezichten, de lange lijnen en de stedelijke oriëntatiepunten zorgen voor de samenhang en de herkenbaarheid in Haarlem. Het is daarom belangrijk deze cultuurhistorische structuurdragers en oriëntatiepunten van Haarlem in andere visies en plannen te borgen.

Het culturele aanbod moet blijven aansluiten op de inwoners van Haarlem. Het op peil houden van het culturele aanbod met inachtneming van de locatie is een uitdaging waar Haarlem de komende jaren voor staat.

Daarnaast moet er voldoende aandacht blijven voor het erfgoed van Haarlem. De opgave is om de authenticiteit en de stedelijke kwaliteit verder te verbeteren. Het is belangrijk dat het erfgoed als schatbewaarder bewaakt en gekoesterd wordt. Bij nieuwe ontwikkelingen moet kwaliteit toegevoegd worden aan de stad.

MEER OVER ENERGIE

Ontwikkeling: Haarlem wil CO₂ emissie beperken om zo wereldwijde klimaatverandering tegen te gaan.

De wereldwijde gevolgen van klimaatverandering worden steeds beter duidelijk voor een grote groep mensen. Interventie wordt steeds urgenter. In het Klimaatverdrag van Parijs (12 december 2015) is afgesproken dat de uitstoot van broeikasgassen moet worden teruggedrongen en de opwarming van de aarde moet worden beperkt tot maximaal 2 graden, met 1,5 graad als streefwaarde. Per inwoner in Nederland is de CO₂ uitstoot nu 13,5 ton per jaar. Dit moet verminderen naar 1,7 ton CO₂ uitstoot per jaar.

CO₂-uitstoot naar gebruiker, 2008-2015

	particulieren	bedrijven	verkeer	totaal
2008	227.785	388.113	209.398	825.296
2009	274.767	366.719	207.135	848.684
2010	256.640	387.060	206.321	850.021
2011	224.308	429.170	208.004	861.482
2012	219.085	423.870	209.160	852.115
2013	230.254	397.779	205.653	833.686
2014	220.411	392.483	195.590	808.484
2015	220.718	384.851	192.770	798.339

Bron: Liander

Bron: Duurzaamheidsmonitor Haarlem 2015 (nov 2016)

Het streven is om binnen 50 jaar de energievoorziening in Nederland volledig aan duurzame energiebronnen te onttrekken. Duurzaam betekent in dit verband schoon, altijd en overal beschikbaar en voor iedereen betaalbaar.

Daarnaast wil de EU dat in 2020 alle particulieren van het aardgas zijn losgekoppeld. Het verwarmen van huizen en gebouwen mag geen CO₂ uitstoot meer veroorzaken. Op dit moment heeft nog 95% van de woningen verwarming en warm water op aardgas. Haarlem wil haar steentje bijdragen aan het beperken van het opwarmen door de aarde. Daarom heeft de stad gesteld dat zijn in 2030 energieneutraal en in 2040 van het gas af is.

Ontwikkeling: het aantal elektrische apparaten neemt toe

De technologie neemt een steeds grotere plaats in in het alledaagse leven: elektrisch bediende zonwering, elektrische auto's, elektrische tandenborstels, elektrisch koken, enzovoorts. De afhankelijkheid in het dagelijks leven van elektriciteit neemt daardoor steeds verder toe.

Mogelijke consequenties: omschakelen naar duurzame energie

Mogelijke consequenties van het omschakelen naar duurzame energie zijn grote investeringen in infrastructuur voor het aanvoeren van warmte, en in het beter kunnen opslaan van energie om tijdelijke pieken en dalen in energiewinning en energiegebruik te kunnen opvangen. Naast het investeren van geld, zal de omschakeling ook tijdelijk invloed hebben op de openbare ruimte, wanneer straten worden opengebroken om nieuwe netwerken aan te leggen.

Mogelijke consequenties: stroomuitval heeft steeds grotere gevolgen met meer schade. Hoe meer apparaten, functies en dienstverlening afhankelijk zijn van stroom, des te groter zijn de gevolgen van een stroomuitval. Dat kan zijn door kortsluiting, een kapotte kabel, een omgevallen hoogspanningsmast, een aanslag op een verdeelstation of elektriciteitscentrale. Steeds meer bedrijven en organisaties kunnen niet meer functioneren zonder stroom en lang niet allemaal beschikken ze over een eigen noodstroomvoorziening. Winkels moeten daardoor sluiten, ziekenhuizen stellen operaties uit, verkeerslichten werken niet, sluizen en bruggen gaan niet meer open of dicht.

Opgave: de energievoorziening verduurzamen

Een deel van de elektriciteit kan lokaal worden opgewekt, bijvoorbeeld doordat apparaten een eigen zonnecel hebben. Een ander deel kan met lokale energieopwekking worden gevoed, zoals zonnecellen op huisdaken of kleine windturbines. Een deel zal echter via het elektriciteitsnet van stroom voorzien moeten blijven worden. Onzeker is of dit leidt tot een hoger energieverbruik, want apparaten worden ook steeds energiezuiniger. Daardoor is ook onzeker of de centrale energieopwekking en de distributie daarvan toe moeten nemen, of dat de eigen en lokale energieopwekking voldoende is om alle extra apparatuur van stroom te kunnen voorzien. In Haarlem moeten 72.000 woningen afgekoppeld worden van aardgas. Voor warmte zal in de gehele stad een nieuwe infrastructuur moeten worden aangelegd.

Opgave: de consequenties van energie uitval beheersbaar maken

Elektriciteit wordt steeds meer onmisbaar en om het openbare leven niet te laten stil vallen bij een stroomuitval wordt het nodig om adequate maatregelen te nemen en voorzieningen te treffen. Dat kan variëren van iedereen een knijpkat in huis tot allemaal een noodaggregaat. Niet alleen voor huishoudens, maar ook voor instellingen en bedrijven. Het kan daarnaast leiden tot een andere inrichting van het elektriciteitsnetwerk, waardoor bij een storing slechts een klein gebied zonder stroom komt te zitten en er vanuit diverse richtingen snel een noodvoorziening kan worden aangelegd.

MEER OVER OPENBARE RUIMTE

Ontwikkeling: de druk op de openbare ruimte neemt toe

De stedelijke ontwikkelingen van de afgelopen decennia hebben de druk op de openbare ruimte verhoogd. Haarlem groeit en merkt dat het aantal claims op de openbare ruimte toeneemt. Zowel onder als boven de grond nemen de eisen van de verschillende gebruikers toe. Aparte busbanen, meer fietsers, meer water, meer groeiruumte voor bomen en gescheiden afvalinzameling betekenen allen ruimteclaims op de openbare ruimte. Daar komt de komende jaren de opgave van de klimaatverandering bij. Extremere temperaturen en hevigere regenbuien vragen ook om aanpassing van de openbare ruimte. Ondertussen komen er ook meer mensen in Haarlem. Het aantal gebruikers van de openbare ruimte zal verder groeien. Al deze claims zoeken hun plek in een openbare ruimte waarvan de oppervlakte niet zal toenemen.

Mogelijke consequenties: de stad wordt minder leefbaar

In de openbare ruimte eist iedere gebruiker zijn eigen ruimte op. Ieder gebruiker brengt zijn eigen normen en regels in. In praktijk leidt de optelsom tot een onontwarbare knoop van belangen. Duidelijke keuzes over het wel of niet accommoderen van ruimteclaims zijn vaak uitgebleven. Steeds meer gebruikers zitten elkaar in de weg en zwakkere functies dreigen te worden weggedrukt. Het resultaat is een stad die niet wordt gedeeld door gebruikers maar die wordt verdeeld onder de gebruikers.

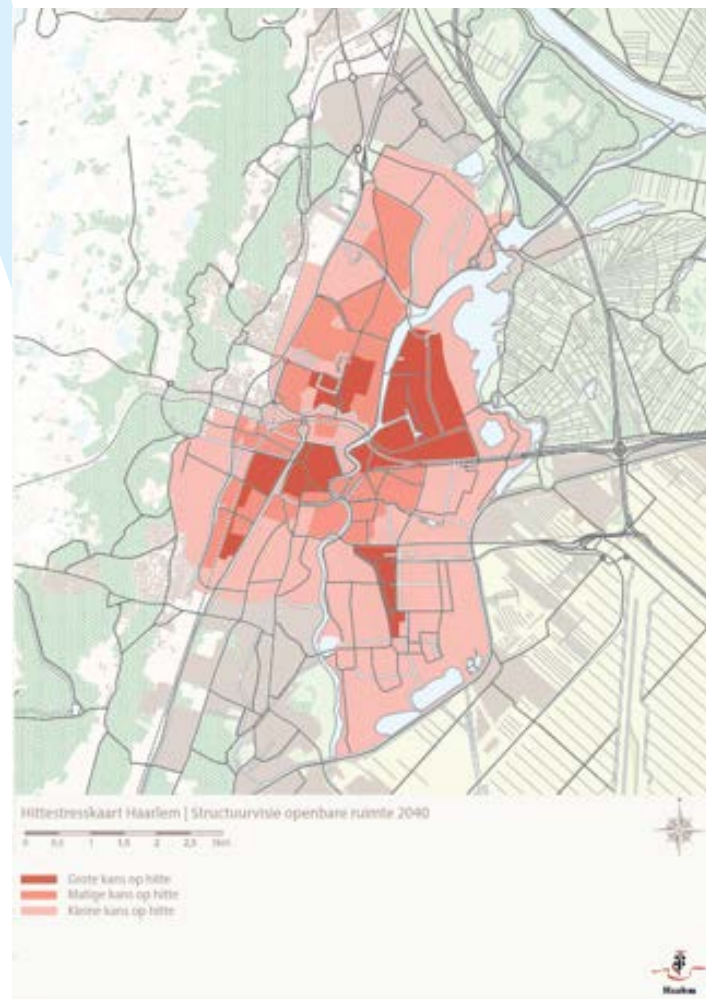
Ontwikkeling: het klimaat verandert

Wereldwijd verandert het klimaat als gevolg van de uitstoot van broeikasgassen door de mens. De tekenen van klimaatverandering zijn onmiskenbaar: de aarde warmt op, ijskappen smelten en de zeespiegel stijgt. Als de uitstoot op dezelfde manier doorgaat, zal dit onomkeerbare gevolgen hebben voor mensen en ecosystemen. De snelheid waarmee dit zich lijkt te voltrekken zet het aanpassingsvermogen van samenlevingen wereldwijd onder druk.

Mogelijke consequenties: extreme weersomstandigheden

Dit betekent voor Haarlem dat het aantal warme dagen in het jaar gaat toenemen, evenals het aantal dagen met hevige regenbuien. Dit heeft gevolgen voor het Haarlemse watersysteem, bijvoorbeeld meer grondwaterproblematiek door toename van (winter)neerslag, slechtere

waterkwaliteit door hogere temperaturen, meer kans op water op straat door extreme neerslag en op wateroverlast door de toename van neerslag.

Opgave: ruimte delen in plaats van verdelen

We willen teveel op een te beperkte ruimte. Daarvoor is het nodig om prioriteiten te stellen en keuzes te maken. Het belangrijkste is dat de stad aantrekkelijk, gezond en bereikbaar is. Daar is een kwalitatief goede openbare ruimte voor nodig. Onder kwaliteit verstaan we een openbare ruimte met verblijfskwaliteit en een efficiënte afwikkeling van verkeersstromen. Verblijfskwaliteit zit in de beleving, in de eigenheid van de plek, in de bomen of het water. Eigenlijk in alles dat bijdraagt aan een prettige leefomgeving. Voor het afwikkelen van verkeersstromen liggen er specifieke opgaven. Of het nu gaat om ruimte voor de voetganger, groeiende fietsersstromen, doorstroming van het openbaar vervoer, de afwikkeling van het autoverkeer of recreëren buiten de stad. Voor een efficiënte afwikkeling wordt gekeken naar zoveel mogelijk menging van rustige stromen en bundeling op enkele assen van sterke stromen.

Opgave: anticiperen op extreme weersomstandigheden

Bij het anticiperen op extreme weersomstandigheden moet rekening gehouden worden met regenwateroverlast, de aanpak van hittestress en grondwater over- en onderlast. Voorbeelden van maatregelen zijn het verbreden of toevoegen van watergangen of het ontregelen van versteende plekken zonder functie.

Groen in de stad vergroot het stedelijk buffervermogen. Hierdoor kan er bespaard worden op afvoer- en buffervoorzieningen elders, en zuiveringskosten. Groene oppervlakken hebben afhankelijk van de opbouw van het groen en de onderliggende bodem een grote sponswerking voor neerslag die dan niet afgevoerd hoeft te worden. Hetzelfde geldt voor wateroppervlakken die zo vormgegeven zijn dat ze water kunnen bufferen door het mogelijk maken van peilschommelingen. Groene daken, beplante wadi's, het minimaliseren van verharde opper-

vlakken en het maximaal vergroenen kunnen een bijdrage leveren aan een meer klimaatbestendige stad. De groene oppervlakken en groene oevers helpen ook mee om het oppervlaktewater schoon te houden. Het recreatiegebied Spaarnwoude is op hete dagen tot 10 graden koeler dan het zeer versteende bedrijventerrein Waarderpolder. Groen in de vorm van groene daken, groene gevels of strategisch geplaatste bomen kunnen bijdragen aan een reductie van het energiegebruik in gebouwen voor koeling. Tegenwoordig wordt in veel kantoorgebouwen al meer energie voor koeling dan voor verwarming gebruikt.

Stedelijk groen kan niet de volledige luchtvervuiling compenseren maar wel is het zo dat groen en stadsbomen CO₂ en zwaveldioxide kunnen opnemen en fijnstof kunnen binden en dus aan een zekere verbetering kunnen bijdragen. Een betere luchtkwaliteit heeft direct invloed op de volksgezondheid.

MEER OVER VEERKRACHTIG

Onderwijs

Gezondheid

Participatie

Voorzieningen

Haarlem en lokaal bestuur

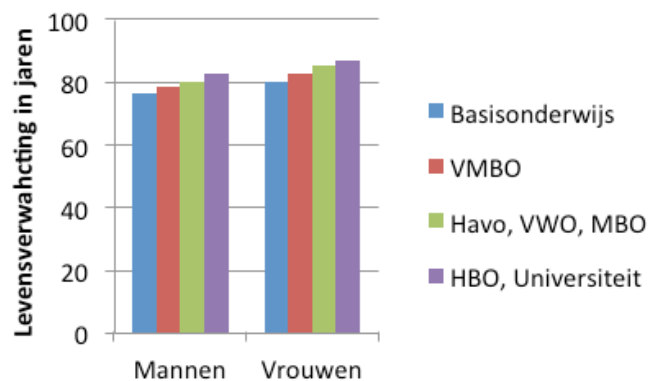
Informatietechnologie

MEER OVER ONDERWIJS

Ontwikkeling: opleiding wordt steeds belangrijker, verschillen nemen toe

Om de sociale stijging onder alle lagen van de bevolking te bevorderen, heeft de overheid vanaf de jaren vijftig en zestig fors ingezet op onderwijs, bijvoorbeeld in de vorm van brede toegang tot het hoger onderwijs. Niet voor niets wordt het onderwijs wel 'emancipatie- of verheffingsmachine' genoemd. Deze inzet boekte succes. De investeringen zorgden ervoor dat opeenvolgende generaties hoger klommen op de maatschappelijke ladder dan hun (voor) ouders. Deze positieve trend zet door: het gemiddelde opleidingsniveau van de Nederlandse bevolking stijgt nog steeds. Door te participeren in het onderwijs kunnen burgers welvaart verwerven. Hogeropgeleide mensen verdienen gemiddeld meer dan laagopgeleiden, zijn relatief gezonder en hebben meer sociaal vertrouwen en vertrouwen in de democratie. Onderstaande grafiek laat bijvoorbeeld zien dat hoger opgeleiden een hogere levensverwachting hebben dan lager opgeleiden.

Gezonde levensverwachting bij geboorte naar opleidingsniveau, 2011-2014

Mogelijke consequenties: er ontstaat een tweedeling

Tegelijkertijd leidt onderwijs ook tot een nieuwe scheidslijn. Het opleidingsniveau is het nieuwe verdelingscriterium geworden. Naarmate mensen hoger opgeleid zijn, stijgt de maatschappelijke participatie en nemen politieke betrokkenheid, cultuurdeelname en vrijetijdsbesteding toe. Een hoog opleidingsniveau is in de huidige samenleving een belangrijke bron voor het realiseren van een goede leefsituatie.

Ook op de arbeidsmarkt is dit te zien. Opleiding is tegenwoordig een belangrijkere scheidslijn op de arbeidsmarkt dan sociale afkomst. Hoger opgeleiden hebben betere beroepskansen op de arbeidsmarkt dan laagopgeleiden, niet alleen bij aanvang van de carrière, maar ook gedurende de loopbaan. Hoe hoger de opleiding, des te groter de kansen op de arbeidsmarkt. Eén van de doelen van het inzetten op onderwijs, was dat sociale afkomst geen invloed meer zou hebben op de positie die je kon bereiken. Die invloed is echter nog steeds sterk aanwezig, maar dan indirect. Ook 'hulpbronnen' zijn namelijk van belang voor de ontwikkeling van talent. Het is bekend dat de eerste levensjaren een sterke invloed hebben op de ontwikkeling van talent. Hoe die ontwikkeling verloopt, hangt sterk samen met de hulpbronnen (economische, maar vooral ook sociale en culturele) die in de omgeving van het opgroeiende kind aanwezig zijn. Het verschil in hulpbronnen van ouders veroorzaakt ongelijkheid in kansen, interesses, stimuli en culturele bagage. Hoogopgeleide ouders slagen er beter in hun kinderen van dusdanige stimuli te voorzien dat zij het schoolsucces positief beïnvloeden. Zij weten vaker een plek te bemachtigen op kwalitatief goede scholen en organiseren eerder hulp wanneer het kind op school achter dreigt te lopen. Bovendien stimuleren ze hun kinderen meer tot het ontwikkelen van bepaalde vaardigheden, bijvoorbeeld door al in een vroeg stadium voor te lezen of op andere manieren te laten oefenen.

Was onderwijs bedoeld om sociale ongelijkheid te doorbreken, in de praktijk functioneert het behaalde opleidingsniveau als nieuwe scheidslijn. De uitkomst van onderwijs als verheffingsmachine is dat onderwijs sociale ongelijkheid ook weer bevordert. Gezinnen met een hoog opleidingsniveau hebben meer kans om maatschappelijke privileges te vergaren en te behouden. Een omgeving die rijk is aan hulpbronnen heeft een positieve invloed op het opleidingsniveau dat men verwerft. Lang niet voor iedereen is een dergelijke omgeving beschikbaar. Daarmee neemt met name de perspectiefongelijkheid toe. Lageropgeleiden, flexwerkers, onzekere werkenden en ZZP'ers vangen steeds meer de klappen van de flexibilisering, de automatisering en robotisering op. In toenemende mate wordt ook de middenklasse getroffen door deze perspectiefongelijkheid. De kwetsbaarheid, regelmatige werkloosheid, gebrek aan zekerheid uit zich bij een belangrijke groep van de bevolking in groot maatschappelijk ongenoegen. Het perspectief van deze groepen op een zinvol, zelfredzaam bestaan is in toenemende mate onzeker geworden en het is de vraag of de neergaande lijn waarin zij zitten in inkomens- en werkzekerheid doorzet of omgebogen kan worden.

Opgave: iedereen evenveel kans bieden om zich te ontwikkelen

De opgave is om iedereen perspectief te geven op talentontwikkeling, waardering en invloed. Dat scholen in Haarlem goed onderwijs bieden. Het mengen van kinderen met ouders met verschillende opleidingsniveaus heeft een positieve werking. Bij het groeien van de Haarlemse bevolking groeit het aantal scholen mee op de plekken waar dit het meest nodig is. Aangezien de meeste groei in oostelijk Haarlem wordt verwacht, zullen hier ook veel scholen worden toegevoegd. Vooral basisscholen, maar zo mogelijk ook speciale scholen, bijvoorbeeld met tweetalig onderwijs, extra aandacht voor cultuur, bijzondere openingstijden etc. trekken kinderen uit verschillende buurten en zorgen zo voor menging.

MEER OVER GEZONDHEID

Ontwikkeling: het aantal mensen met chronische en welvaartsziekten neemt toe

Het aantal mensen met chronische en welvaartsziekten neemt toe. De vijf belangrijkste chronische ziekten in Nederland (diabetes, coronaire hartziekten, visuele beperkingen, beroerte en dementie) veroorzaken momenteel 15% van de totale zorguitgaven. De prevalentie van deze ziekten en de daarmee gepaard gaande kosten nemen naar verwachting met meer dan 50% toe tussen 2007 en 2025, grotendeels als gevolg van ongezonde leefstijlen. Daarnaast ontstaan er nieuwe chronische ziekten. Dit zijn ziekten die voorheen dodelijk waren, maar nu of in de nabije toekomst beter behandelbaar zijn, maar niet te genezen, waardoor mensen er langer mee kunnen leven. Een goed voorbeeld hiervan is obesitas. In de afgelopen dertig jaar is de prevalentie daarvan met 15% toegenomen en dit zal verder stijgen.

Mogelijke consequenties: de kosten van de zorg stijgen onevenredig hard en het solidariteitsprincipe staat onder druk

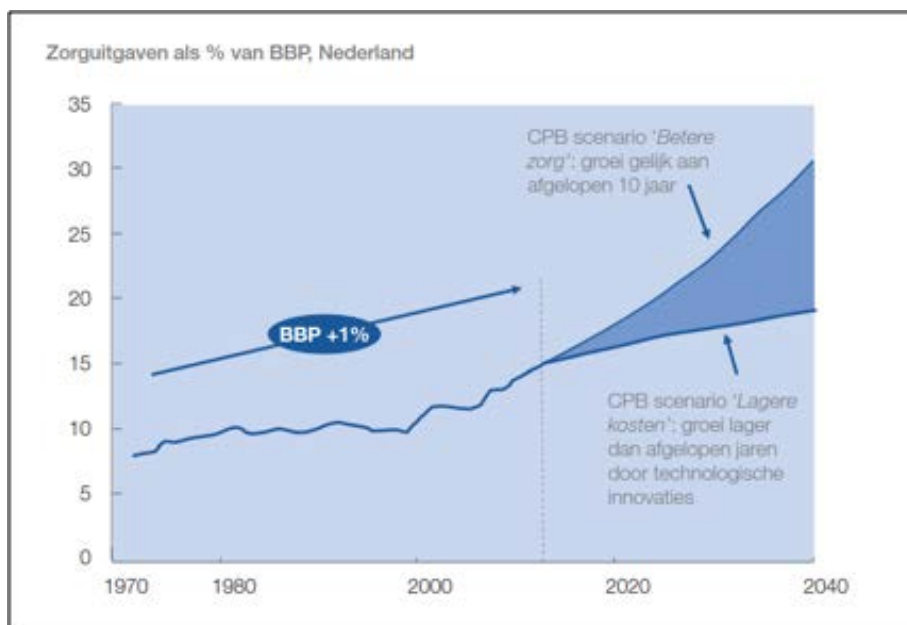
Ons huidige zorgstelsel is op lange termijn niet houdbaar. De uitgaven aan zorg in Nederland stijgen snel. Zo snel dat we, als we nu niets doen, in 2040 ongeveer een kwart van ons BBP en

een kwart van onze werkzame bevolking zullen moeten inzetten voor het verstrekken van curatieve zorg (cure) en langdurige zorg (care).

Niet iedereen betaalt in gelijke mate mee aan deze uitgaven. Het CPB constateert in haar rapport 'De prijs van gelijke zorg' (2013) dat jong betaalt voor oud, hoogopgeleid voor laagopgeleid en gezond voor ziek. Die trend wordt in de toekomst alleen maar versterkt: momenteel betalen bijvoorbeeld vier mensen in de werkzame leeftijd voor elke 65-plusser, terwijl die lasten door de vergrijzing in 2040 nog maar door twee personen in de werkzame leeftijd worden gedragen.

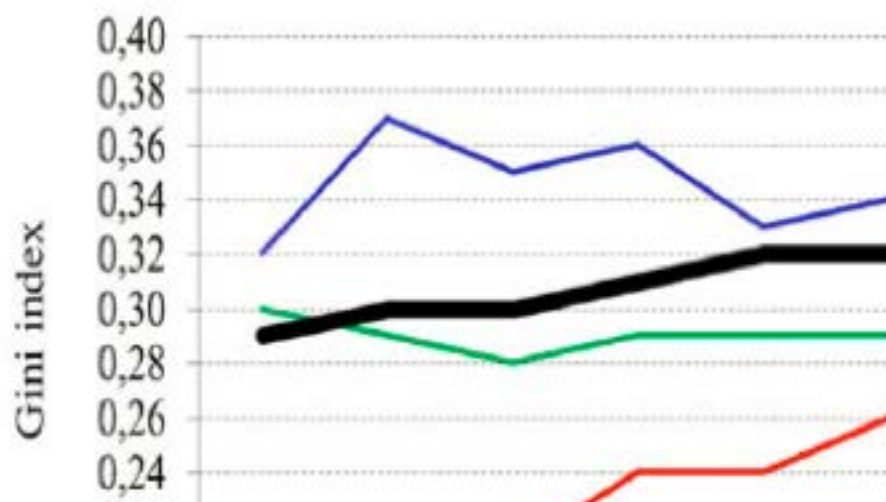
Opgave: meer stimuleren van gezonde levensstijl (preventie)

Een groot deel van de toename van chronische ziekten wordt veroorzaakt door consumentengedrag en kan beïnvloed worden door meer aandacht voor preventie. Dit kan op verschillende manieren: voorlichting, een omgeving die uitnodigt om te bewegen, prikkels en samenwerking met de voedselindustrie, scholen en sportverenigingen. Het is van belang om interventies aan te passen aan verschillende doelgroepen. Daarnaast is het nodig om de ene doelgroep meer aandacht te geven dan de andere. De Raad voor de Volksgezondheid stelt hierover bijvoorbeeld het volgende: "het feit dat ongezondheid beduidend vaker voorkomt onder lager opgeleiden wijst aan waar potentie voor gezondheidswinst ligt".

MEER OVER PARTICIPATIE

Ontwikkeling: de perspectief ongelijkheid neemt toe

Persectiefongelijkheid neemt toe sinds de jaren 70 in heel europa.

Ook segregatie, waarbij mensen met de zelfde sociale klasse bij elkaar wonen, neemt toe.

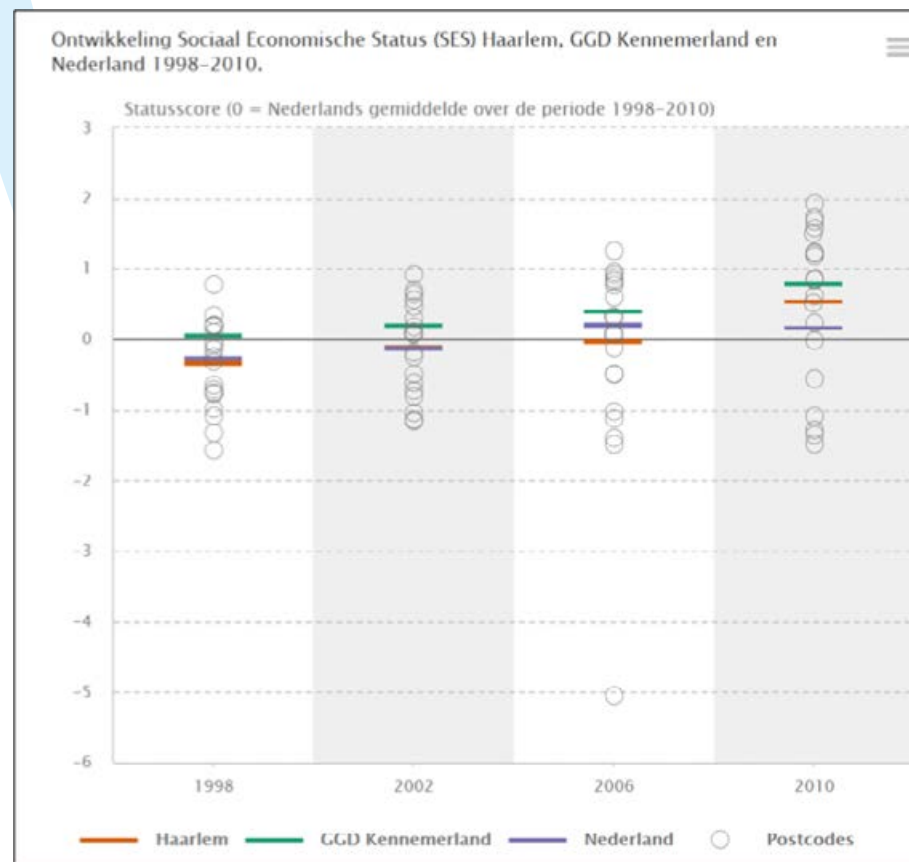
Oorzaken daarvan zijn:

- Inkomensongelijkheid als gevolg van mondialisering en
- herstructureren van de arbeidsmarkt.
- De ruimtelijke structuur van de stedelijke woningmarkt (zijn er grote concentraties van goedkope woningen?).
- Immigratie van laaggeschoolden (laag inkomen)
- In sommige landen: minder investeringen in sociale woningbouw waarbij bestaande voorraad in toenemende mate alleen beschikbaar is voor de laagste inkomens.

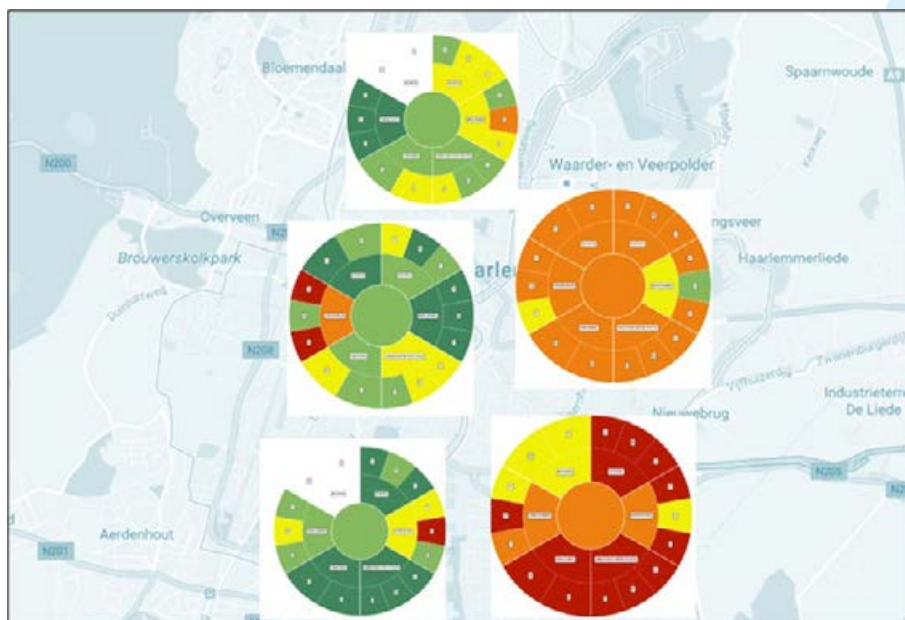
Lageropgeleiden, flexwerkers, onzekere werkenden en ZZP'ers vangen steeds meer de klappen van de flexibilisering, de automatisering en robotisering op. In toenemende mate wordt ook de middenklasse getroffen door deze perspectiefongelijkheid. De kwetsbaarheid, regelmatige werkloosheid, gebrek aan zekerheid uit zich bij een belangrijke groep van de bevolking in groot maatschappelijk ongenoegen. Het perspectief van deze groepen op een zinvol, zelfred-

zaam bestaan is in toenemende mate onzeker geworden en het is de vraag of de neergaande lijn waarin zij zitten in inkomens- en werkzekerheid doorzet of omgebogen kan worden.

In onderstaande grafiek is te zien dat de verschillen tussen wijken in Haarlem groter zijn geworden, op het gebied van sociaaleconomische status. In 2002 lagen de scores nog relatief dicht bij elkaar, terwijl in 2010 de verschillen groter zijn geworden. De wijken met de hoogste scores zijn Ramplaankwartier, Kleverpark en Leidsebuurt. De wijken met de laagste scores zijn Parkwijk, Meerwijk en Boerhaavewijk.

Haarlem doet het goed, maar de verschillen onderling worden steeds groter.

Ook de Buurtmonitor (2015) laat de verschillen tussen de stadsdelen zien. Elk stadsdeel is gescoord op de thema's wonen, bewoners, arbeidsparticipatie, inkomen en veiligheid. De scores variëren van donkergroen (zeer weinig attentie nodig) tot donkerrood (zeer veel attentie nodig).

Is segregatie een probleem?

- In extreme vorm kan segregatie leiden tot sociale onrust en negatieve buurteffecten.
- Negatieve effecten van het wonen in een achterstandsbuurt bestaan, maar de effecten zijn klein in vergelijking met de positieve effecten die een opleiding kan hebben.
 - Echter wel intergenerationele effecten en effecten op kinderen.
- LET OP 2: Ongelijkheid en segregatie niet per se een probleem... armoede wel.
- LET OP 1: segregatie vaak ook als positief ervaren en gewenst door bewoners.

Mengen heeft positieve invloed op het verbeteren van de wijk, maar veel minder op het verbeteren van sociaal-economische positie van bewoners. Gemengde wijkenbeleid zorgt vaak voor ruimtelijke verdunning van armoede, zonder dat de oorzaak wordt aangepakt.

Ontwikkeling: Er is toenemend bewijs dat buurteffecten wel degelijk belangrijk zijn voor kinderen.

- Kinderen die in een achterstandsbuurt geboren worden wonen daar veelal hun hele jeugd.
- Kinderen die in een achterstandsbuurt opgroeien maken veel kans om later in hun leven als volwassene in een vergelijkbaar arme buurt te wonen.
- Deze effecten zijn het sterkste voor kinderen met een niet-westerse achtergrond..
- Waar kinderen opgroeien heeft 20 jaar nadat ze het ouderlijk huis hebben verlaten nog een effect op hun inkomen.

Het mengen van mensen van verschillende achtergronden en opleiding in een wijk heeft een positieve uitwerking op de toekomst van kinderen. Het beperkt mengen van verschillende groepen inwoners in wijken heeft daarom een belangrijke rol. Ook heeft het mengen een functie bij het voorkomen van extremen waarin criminaliteit, rellen en uitzichtloosheid kunnen toeslaan.

Ontwikkeling: de invloed van technologie op de maatschappij wordt steeds groter

Over de hele wereld wordt hard gewerkt aan de technologische transitie op allerlei gebieden: ICT, robotica, zelfrijdende auto's, big data, milieutechnologie, et cetera. Sommigen spreken over een technologietransitie naar het tweede machinetijdperk, dat drie fundamentele kenmerken heeft:

1. Alles gaat sneller;
2. Alles kan gedigitaliseerd worden;
3. Er ontstaan nieuwe onverwachte en onvoorspelbare combinaties.

Dat de technologie is omarmd, betekent daarbij niet altijd dat deze bijdraagt aan maatschappelijke doelen als duurzaamheid, solidariteit, inclusiviteit en goede omgangsvormen.

Mogelijke consequenties: toepassing van technologie kan onverwachte consequenties hebben

Technologische ontwikkelingen bieden veel kansen, maar brengen ook risico's met zich mee. Technologie kan door hacking bijvoorbeeld ingezet worden bij ontwrichting van het maatschappelijk evenwicht. Er kan minder werk voor de middenklasse ontstaan, individueel reizen wordt mogelijk anders en efficiënter, denk aan deelauto's, drones, elektrische fietsen. Ziekenhuisverblijven worden misschien korter.

Niet iedereen kan bijvoorbeeld meekomen in de snelheid van de veranderingen. Gevolg kan zijn dat mensen moeilijker mee kunnen doen in de samenleving. Ook zijn er mensen die

bewust niet meegaan in alle veranderingen, maar het is de vraag of die mogelijkheid nog blijft. Daarnaast is een vraag die bij veel mensen speelt, of technologie niet teveel een vervanger gaat worden voor menselijk contact.

Opgave: iedereen evenveel kans bieden om zich te ontwikkelen

De opgave is om iedereen perspectief te geven op talentontwikkeling, waardering en invloed. Het is van belang om meer oog te hebben voor mensen en minder voor wijken. Veel mensen wonen in achterstandswijken omdat ze arm en werkloos zijn en ze zijn niet arm en werkloos omdat ze in achterstandswijken wonen.

Aandacht voor de invloed van de omgeving is hierbij wel van belang. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het opnieuw ontwikkelen van de 'community organisation', gericht op het aanboren van de hulpbronnen en informele netwerken in de buurt en het daarnaast weer ontwikkelen van een formele sociale infrastructuur. Voorbeelden zijn: hernieuwde investeringen in buurt-huizen ('Huizen van de wijk'), een nieuwe generatie bibliotheekfilialen, woningcorporaties die investeren in 'kamers' en 'huizen' van de wijk, en religieuze organisaties van verschillende denominaties die in wijkinitiatieven investeren.

Daarnaast is het van belang om mensen, die de vaardigheden of financiële middelen missen om zelf hun sociale en zorgproblemen op te lossen, beter te bereiken. Iedereen evenveel kansen bieden, betekent tegelijkertijd verschillende kansen scheppen voor verschillende groepen mensen.

MEER OVER VOORZIENINGEN

Ontwikkeling: Haarlem wordt drukker en voller

De aantrekkingskracht van Haarlem als woonstad, met een groeiend aantal bewoners, maakt dat de stad drukker en voller wordt.

Mogelijke consequenties: de aantrekkelijkheid van Haarlem wordt aangetast

Belangrijk aandachtspunt bij de groei van het aantal inwoners en bezoekers is de leefkwaliteit. Inwoners stellen steeds hogere eisen aan de kwaliteit van hun woon- en leefomgeving. Mensen kiezen in toenemende mate hun woonplaats op grond van 'quality of living'. In de Randstad blijkt dat 'het werken het wonen volgt' en dat zal naar verwachting niet afzwakken. Als gevolg hiervan gaan gemeenten, steden en regio's elkaar steeds verder strategisch concurreren op de kwaliteit, variatie, duurzaamheid, nabijheid van groen, natuur en water.

Belangrijk is welke stedelijke voorzieningen aanwezig zijn, zoals scholen, ziekenhuis, cultuur, hoogwaardige horeca, winkels en een historische binnenstad.

Opgave: Voorzieningen op peil houden en kwaliteiten versterken

De bevolkingstoename zorgt voor toenemende vraag naar andere voorzieningen. Dit soort functies in en om Haarlem moet meegroeien met de bevolking om de leefbaarheid in steden te behouden. Een onderdeel hiervan zijn de stedelijke voorzieningen zoals scholen, ziekenhuizen, speelplekken en parken maar ook voldoende ruimte om bedrijven te vestigen en te kunnen werken. Het is van belang dat naast realisatie van woningen ten behoeve van een evenwichtige bevolkingsopbouw, ook ingezet wordt op een voorzieningenniveau dat afgestemd is op de toekomstige bevolkingsopbouw.

MEER OVER HAARLEM EN LOKAAL BESTUUR

Ontwikkeling: rol tussen overheid en burger verandert

De rolverdeling tussen lokale overheden en burgers verandert. Van verzorgingsstaat naar een participatiesamenleving. Een participatiesamenleving is een samenleving waarin iedereen die dat kan verantwoordelijkheid neemt voor zijn of haar eigen leven en omgeving, zonder hulp van de (landelijke) overheid.

Mogelijke consequenties: Deel van de samenleving doet niet meer mee

Het belangrijkste risico voor de participatiesamenleving is dat in buurten met weerbare burgers en een krachtig sociaal weefsel buurtinitiatieven gemakkelijk tot stand komen dan in buurten met veel kwetsbare groepen ('Mattheüeffect'). Het risico bestaat dat geld en inzet zich concentreert in die wijken waar het nu al goed gaat, terwijl wijken waar veel mensen wonen die het moeilijk hebben – en mede daardoor niet participeren – niet meeprofiten en zelfs geconfronteerd worden met een uitholling van publieke voorzieningen. Burgerparticipatie – bijvoorbeeld in de vorm van zelforganisatie – mag niet leiden tot uitsluiting, onrechtvaardigheid en selectieve solidariteit.

Opgave: maatwerk bieden per wijk

De opgave is om mensen die de vaardigheden of financiële middelen missen om met zelforganisatie, eigen kracht en eigen regie hun sociale en zorgproblemen op te lossen, beter te bereiken. Daarnaast is het van belang om de betrokkenheid van bewoners en andere organisaties in wijken te vergroten, om daarmee de leefbaarheid te versterken. Belangrijk is dat iedereen de mogelijkheid heeft om mee te kunnen doen. Daarvoor is maatwerk per wijk nodig; niet elke wijk vraagt om dezelfde inzet.

MEER OVER INFORMATIETECHNOLOGIE

Ontwikkeling: internet is nieuw publiek domein

De informatie infrastructuur speelt een steeds belangrijker rol in de maatschappij. Burgers doen hun inkopen online, werken kan steeds meer plaats-onafhankelijk en steeds meer diensten vinden plaats op basis van data en informatie. De agenda 2020 van de overheid focust op een digitale overheid, waarbij de burger zijn communicatie en transacties met de overheid digitaal kan afhandelen.

Internet stelt mensen ook in staat om bijeen te komen en informatie te delen. Internet is een nieuw publiek domein. Vroeger waren dat de bekende fysieke plaatsen zoals de pleinen, parken, cafés, buurthuizen en de wekelijkse markt. Die rol wordt tegenwoordig steeds meer en in meerdere opzichten door het internet overgenomen. Het internet is een plaats geworden waarop gelijkgezinden met elkaar communiceren om voor bepaalde maatschappelijke of politieke doeleinden op te treden. Internet zorgt voor mobilisatiekracht en community-vorming. Mensen weten elkaar makkelijker te vinden via social media, mensen worden mondiger en de politiek wordt interactiever.

Social media kunnen meer directe vormen van democratie faciliteren. Voor beleids- en besluitvorming kunnen politiek en overheid meer gebruik maken van social media. De inbreng van mensen moet dan wel getoetst worden op representativiteit en inclusiviteit. Daarvoor is het noodzakelijk dat de op het internet gekoesterde anonimiteit bij gelegenheid kan worden opgeheven. Wanneer mensen op internet eenduidig kunnen worden geïdentificeerd, kunnen sociale media vormen van directe democratie faciliteren. De nieuwe trend bij vele succesvolle internetinitiatieven om de anonimiteit op te heffen en de gewenning daaraan bij gebruikers werken hier aan mee. Een minder strikte handhaving van de anonimiteit leidt bovendien tot

een meer sociaal medium waar het gedrag minder door decorumverlies en meer door het menselijke sociale geweten wordt bepaald.

Mogelijke consequenties: burgers, bedrijven en overheid hebben een ongelijke informatiepositie

Het internet en de enorme hoeveelheid data over iedereen en alles verandert het democratisch proces en de dienstverlening van de overheid. Het internet, smartphones en cloud-computing maken het goedkoop en eenvoudig om te communiceren en om enorme hoeveelheden data te verzamelen, op te slaan en te analyseren. Het zal in toenemende mate verkiezingscampagnes, het overheidsbeleid, de dienstverlening van de overheid, en de organisatie van protestbewegingen beïnvloeden.

Het risico hiervan is dat burgers, bedrijven en overheden verschillende informatieposities hebben. Bedrijven hebben met behulp van dataverzameling invloed op burgers, en het gevolg daarvan is ook weer dat burgers verschillende informatie te zien krijgen.

Daarnaast bestaat het risico dat groepen in de samenleving niet mee kunnen veranderen; niet iedereen heeft dezelfde toegang tot informatie. Bijvoorbeeld vanwege financiële beperkingen of opleidingsniveau.

Opgave: vindbaarheid en toegankelijkheid van informatie moet voor iedereen gelijk zijn

De beschikbaarheid van gegevens en de infrastructuur om ze te analyseren is belangrijk. De beschikbaarheid, toegankelijkheid en vindbaarheid van informatie moet goed zijn en voor iedereen gelijk zijn. De Gemeente Haarlem kan hier zelf invulling aan geven door haar eigen informatie hieraan te laten voldoen.

STERK

Mooi

Veerkrachtig

Sterk

Haarlem

2040

40

MEER OVER STERK

Economie

Bereikbaarheid

Toerisme

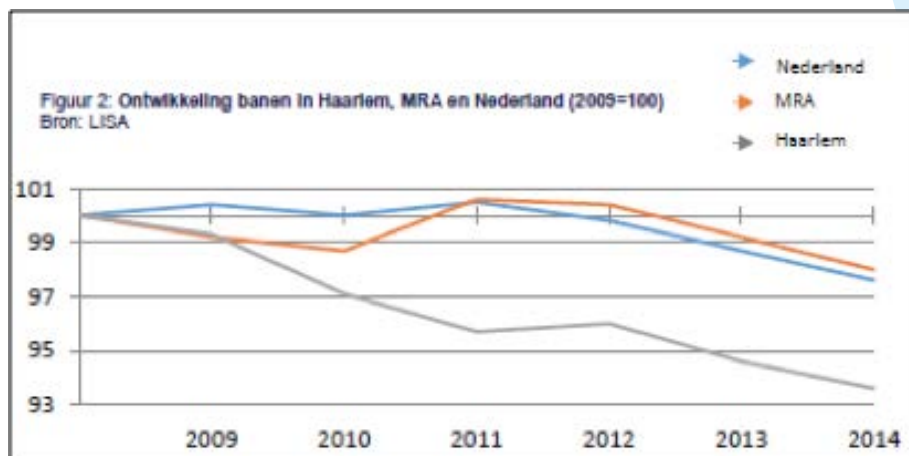
Cultuur

Regionale samenwerking

MEER OVER ECONOMIE

Ontwikkeling: Beroepsbevolking en gemiddeld opleidingsniveau stijgt, werkgelegenheid in Haarlem en de regio daalt

De beroepsbevolking van Haarlem verschilt op een aantal onderdelen van de Nederlandse beroepsbevolking: het aantal hoogopgeleiden in Haarlem neemt sterker toe dan de landelijke trend. De verwachting is dat deze lijn zich nog blijft doorzetten. De werkgelegenheid in Haarlem laat al enkele jaren een daling zien (fig.). De banen voor hoogopgeleiden nemen naar verhouding het snelst af. Ook de werkgelegenheid voor de middenklassen en de laagst geschoolden staan onder druk. De prognose is dat Haarlem steeds minder productiegerichte banen zal hebben.

Daartegenover staat in Haarlem een relatief grote groep Zelfstandigen zonder personeel (Zzp'ers). Zzp'ers houden steeds vaker kantoor in cafés, bibliotheken en bedrijfsverzamelgebouwen. Met de stijging van het aantal zzp'ers lijkt ook de behoefte aan woon-werkwoningen toe te nemen.

In de periode 2001-2015 kende Haarlem een groei van het aantal bedrijven van 30,7%, tegenover een landelijke groei van 44,2% (zie onderstaande tabel). Vanaf 2012 is de groei in Haarlem van het aantal bedrijven hoger dan het landelijk cijfer. Dat kan samenhangen met het toenemende voordeel dat Haarlem heeft van de nabijheid van Amsterdam en de samenwerking met de Metropoolregio Amsterdam.

Ontwikkeling bedrijfsvestigingen in Haarlem, 2001-2015

Jaar	Haarlem bedrijfsvest. totaal	%	Nederland toename %
2001	9.895		
2002	10.411	6,2	2,0
2003	10.460	0,4	1,6
2004	10.042	-3,9	1,0
2005	10.295	2,5	3,5
2006	10.243	-0,5	3,7
2007	10.813	5,6	4,0
2008	10.050	-7,0	0,2
2009	11.371	13,1	0,0
2010	11.041	-2,9	4,3
2011	11.206	1,5	4,0
2012	11.600	3,5	1,5
2013	11.944	2,9	2,1
2014	12.196	2,1	1,0
2015	12.521	2,7	2,9
Totaal 2001-2015	3.615	30,7	44,2

Bron: LISA

Ontwikkeling aantal bedrijfsvestigingen

- Het aantal vestigingen in Haarlem nam tussen 2001 en 2015 met 3.615 toe. Ook in de recessiejaren was er sprake van groei (niet in 2010). Recent, tussen 2014 en 2015, is de toename relatief sterk (+2,1%), sterker dan in Nederland in deze periode (+1,0%). Ook 2012, 2013 en 2014 ligt het Haarlense groeicijfer van het aantal vestigingen boven het Nederlandse gemiddelde.

Mogelijke consequenties: middeninkomens verhuizen uit Haarlem dichterbij werk
Haarlem is een economisch welvarende stad met een zeer aantrekkelijk woonklimaat. De welvaart van de bewoners komt voor een opvallend groot deel voort uit banen buiten de stad. Als Haarlem er voor zou kiezen om vooral woonstad te zijn, dan zullen steeds meer inwoners hun werk buiten de stad moeten vinden. Want veel soorten werk zullen ook in de toekomst niet vanuit huis kunnen worden gedaan. Een (relatieve) afname van het aantal banen binnen de stad legt een grotere druk op de bereikbaarheid van banen buiten de stad en het daarbij behorende woon-werkverkeer.

Mogelijke consequenties: tweedeling

Een afname van banen binnen de stad leidt ook tot een afname van de diversiteit van de bevolking in economische en sociale zin, omdat met name de groep middelbaar opgeleiden met een middeninkomen zal wegtrekken. Wonen in de stad wordt voor hen te duur en hun werk verplaatst zich naar buiten de stad of verdwijnt helemaal. De bevolkingsopbouw wordt onevenwichtig. Daarmee zou Haarlem de voor een stad kenmerkende aantrekkelijkheid van diversiteit (sociaal, economisch, etnisch) verliezen en daarmee zijn aantrekkelijkheid voor zowel mensen als bedrijven om zich hier te vestigen.

Ontwikkeling: we consumeren steeds meer

Gedurende de 20e eeuw is de groeiende wereldbevolking een factor 34 keer meer materialen

gaan gebruiken. Het niveau waarop de mensheid natuurlijke hulpbronnen zoals water, energie, grondstoffen en vruchtbaar land consumeert, stijgt nog steeds in rap tempo. De belangrijkste motoren van deze stijgende consumptie zijn een stijging van de wereldbevolking en een tegelijk toenemende welvaart in grote delen van de wereld. De verwachting is dat dit doorzet: als de bevolkingsgrootte blijft toenemen, passeert de wereldbevolking de 9 miljard in 2050 en is in 2100 tot 10,1 miljard gestegen. Als gevolg hiervan neemt de vraag naar natuurlijke hulpbronnen in het komende decennium verder toe.

Mogelijke consequenties: grondstoffen raken op en er is meer vervuiling

Op dit moment is ons wereldwijde productiesysteem nog voornamelijk lineair: we winnen grondstoffen, maken daar iets van, verspreiden het, gebruiken het en gooien het weg. Een eeuw van dalende grondstoffenprijzen heeft dit systeem mogelijk gemaakt, maar is inmiddels niet langer houdbaar. De mondiale voorraad grondstoffen staat onder druk. Daarnaast kosten winning en productie heel veel energie en water. En ten slotte zijn onze afvalbeheersystemen niet meer in staat dit allemaal op te vangen, waardoor ook vervuiling ontstaat.

Opgave: werkgelegenheid in de stad faciliteren en verbinding met de regio verbeteren

De opgave is dus om werkgelegenheid in de stad te faciliteren. Voor de mensen die niet in de stad kunnen werken, is het van belang dat de verbinding met de regio goed is. Voor hoger opgeleiden zzp'ers betekent dit vooral de mogelijkheid voor informele werkplekken. Voor lageropgeleiden moet gekeken worden naar nieuwe werkterreinen zoals omschakeling op duurzame energie en toerisme.

Opgave: het vermijden van afval

De opgave is om onze economie meer circulair te maken. Dit kan onder andere door het efficiënter maken van winnings- en productieprocessen, of switchen naar meer herbruikbare materialen. Daarnaast kan de consumptie beperkt worden, door consumenten te stimuleren om duurzamere producten te kopen, of het product zelfs helemaal niet meer te kopen, maar bijvoorbeeld te lenen, delen of huren. Ook zouden producten (of delen daarvan) makkelijker gerepareerd of hergebruikt moeten kunnen worden.

MEER OVER BEREIKBAARHEID

Ontwikkeling: Steeds meer mensen reizen de stad in en uit om bij hun werk te komen

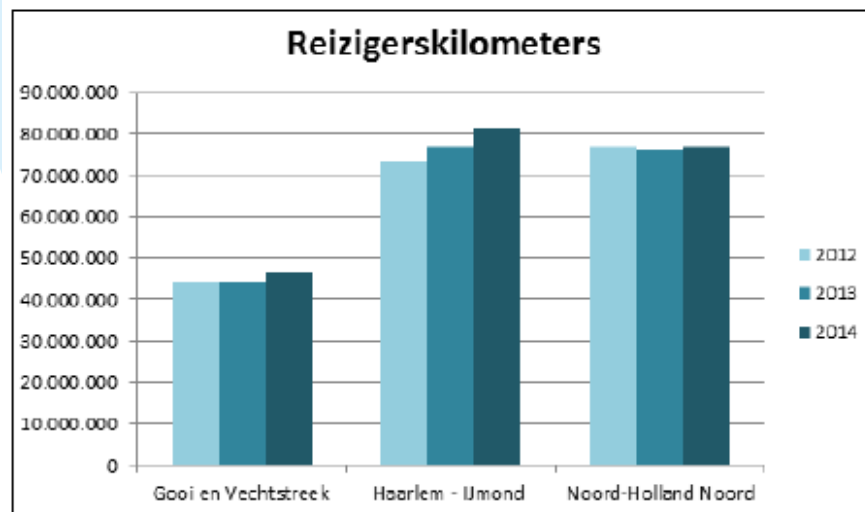
De groeiende bevolking en de steeds meer buiten de stad werkende Haarlemmer zorgen voor een toename in de mobiliteit. Haarlem heeft daarnaast nog een regiofunctie. In 2015 werkte 64 procent van de 81.000 werkenden buiten Haarlem, daarmee werken er dus 29.160 in Haarlem. Het aantal banen in Haarlem telt 64.175, dat betekent dat er in 2015 ruimte was voor 35.015 werknemers uit de omliggende gemeenten. De trend laat een groeiende uitgaande forenzenpendel zien voor alle modaliteiten (fig). De verwachting is dat er door de groeiende forenzenpendel steeds vaker buiten de spits zal worden gereisd, dus meer verspreid over de dag waardoor de drukte in het stedelijk gebied toeneemt en er gedurende meer uren per dag sprake is van verkeerscongestie.

	Haarlemmers die in Haarlem werken in %
Jaartal	Percentage
2005	.
2006	44,3
2007	.
2008	42,5
2009	43,5
2010	43,7
2011	41,7
2012	40,7
2013	38,3
2014	37,9
2015	36,1

Bron: Omnibus Haarlem

Haarlem kent in alle windrichtingen sterke openbaar vervoersverbindingen, zowel met trein als bus. De groei van het Haarlemse forenzenverkeer zorgt ook voor groei van OV-reizigers op bepaalde trajecten. De treinen tussen Haarlem en Amsterdam Centraal rijden momenteel acht keer per uur. Al jaren is er met name in de spitsperioden een tekort aan capaciteit. Voor het faciliteren van een eventuele groei van verkeer over het spoor is er een ruimtereservering gedaan om viersporigheid in de toekomst mogelijk te houden.

Met de Randstadnet verbinding, heeft Haarlem toegang tot een snelle regionale busverbinding. Deze heeft een eigen infrastructuur die Haarlem met Hoofddorp, Schiphol, Amstelveen en Amsterdam-Zuidoost verbindt. De HOV-relaties naar Amsterdam-Zuid, Amstelveen en Schiphol zijn de afgelopen jaren gegroeid. Sinds 2008 is er een groei, waardoor de frequentie op deze lijnen is toegenomen. Met name de verbinding naar Amsterdam-Zuid is flink gegroeid. De busverbindingen in Haarlem kennen een groei, zowel in meer of langer busreizen als in waardering (fig).

De opgave

Mogelijke consequenties: Het huidige wegennetwerk en openbaar vervoer nadert zijn maximum capaciteit

Haarlem kan daarmee haar aantrekkelijkheid als stad voor inwoners en bedrijven verliezen.

Opgave: continuïteit van regionale netwerken

Inzetten op alternatieve regionale vervoersvormen zoals de fietssnelweg. Een hoogwaardig openbaar vervoer netwerk (bus, trein, lightrail) in de regio maakt Haarlem en de regio bereikbaar. Het aanleggen van een regio-ring rond Haarlem houdt Haarlem en de regio vanaf alle kanten bereikbaar.

MEER OVER TOERISME

Ontwikkeling: Haarlem wordt drukker en voller

Haarlem is in trek bij bezoekers. Amsterdam is een ware magneet voor (internationale) toeristen. Dit straalt ook af op de regio rondom Amsterdam, zoals Haarlem. Toerisme is ontzettend belangrijk voor de economie van de Metropoolregio Amsterdam én van Haarlem. Daarnaast is het toerisme en de vrijetijdseconomie één van de economische sectoren waar de komende jaren een flinke groei wordt verwacht. De combinatie met de aantrekkingskracht van Haarlem als woonstad, maakt dat de stad drukker en voller wordt.

Mogelijke consequenties: de aantrekkelijkheid van Haarlem wordt aangetast

Amsterdam toont ons een drukte van bezoekers en toeristen die zodanig is dat het de leefkwaliteit van inwoners in het geding brengt. De bezoekersstromen in Haarlem zijn op de meeste dag en meeste plekken nog overkomelijk, maar de kans is aanwezig dat met name de binnenstad te lijden krijgt als het aantal bezoekers in grotere mate toeneemt.

Opgave: Voorzieningen op peil houden en kwaliteiten versterken

Haarlem wil zich nog meer profileren als bezoekstad om zo werkgelegenheid te creëren en het culturele voorzieningenniveau in stand te kunnen houden. Tegelijkertijd is het van belang de drukte goed over de gehele stad te verspreiden. Naast de historische binnenstad met winkels en horeca kunnen de Binnenduinrand (met buitenplaatsen, bossen, duinen en villawijken), het strand of het oude vissersdorp Spaarndam alternatieve toeristische doelen worden. Evenementen kunnen verspreid worden over de hele stad, nieuwere parken zijn wellicht beter geschikt voor festivals dan oude monumentale parken met monumentale bomen. Ook hotels en horeca in andere stadsdelen dan het centrum draagt er aan bij de bezoekers over de stad te verspreiden.

MEER OVER CULTUUR

Cultuur en erfgoed steeds belangrijker voor aantrekkelijkheid van Haarlem als woon- werk- en bezoekstad

Haarlem is een historische stad met een lange en interessante ontstaansgeschiedenis. Haarlem herbergt daardoor belangrijke waarden in zowel het gebouwde als het ongebouwde. Denk hierbij aan de vele historische en markante gebouwen en lange lijnen. Lange lijnen zijn historische lijnen waarlangs de stad op natuurlijke wijze is gegroeid.

Opgaven zoals duurzaamheid en woningbouw veranderen Haarlem

Haarlem moet er voor waken om haar identiteit te behouden. Ongebreideld bijbouwen van woningen, kantoren en (duurzame) voorzieningen zou dit in gevaar kunnen brengen. Aanpassingen in de leefomgeving moeten passen bij de wijk en plaats. De grote verscheidenheid aan (woon) wijken kennen ieder hun eigen specifieke kenmerken en verschijningsvormen. Bij ruimtelijke ontwikkelingen is het van belang dat hiermee rekening wordt gehouden. Haarlem moet blijven waken dat duurzame maatregelen met aandacht voor het erfgoed worden uitgevoerd.

Top-10 2015 Culturele evenementen en instellingen

	aantal bezoekers
1 Pathé Haarlem	647.000
2 Toneel-/ Filmschuur **1	165.273
3 Teylers Museum	136.189
4 Bevrijdingspop	125.000
4 Haarlem Jazz & More	125.000
6 Patronaat	115.127
7 Grote of St Bavokerk	104.687
8 Frans Hals Museum **2	103.874
9 Stadsschouwburg **3	90.408
10 Philharmonie **3	76.314

Bronnen: De culturele instellingen en Gemeente Haarlem, Evenementencoördinator

**1 Toneel-/Filmschuur excl. 15.000 bezoekers bij producties buiten Haarlem

**2 Frans Hals Museum: 1 organisatie met De Hallen. Samen 144.126 bezoekers

**3 Stadsschouwburg en Philharmonie: 1 organisatie samen 166.722 bezoekers

De vorige Toekomstvisie heeft bijgedragen aan het culturele aanbod en de aantrekkelijkheid van Haarlem, de stad trekt elk jaar weer meer bezoekers.

Zoals reeds bij 'demografie' aangegeven stellen inwoners steeds hogere eisen aan de kwaliteit van hun woon- en leefomgeving. Mensen kiezen in toenemende mate hun woonplaats op grond van 'quality of living'. Erfgoed en cultuur zijn bepalend voor de aantrekkelijkheid van Haarlem als woon-, werk en bezoekstad.

Behoud karakter van Haarlem en cultureel aanbod op peil en passend per wijk

De beschermde stadsgezichten, de lange lijnen en de stedelijke oriëntatiepunten zorgen voor de samenhang en de herkenbaarheid in Haarlem. Het is daarom belangrijk deze cultuurhistorische structuurdragers en oriëntatiepunten van Haarlem in andere visies en plannen te borgen.

Het culturele aanbod moet blijven aansluiten op de inwoners van Haarlem. Het op peil houden van het culturele aanbod met inachtneming van de locatie is een uitdaging waar Haarlem de komende jaren voor staat.

Daarnaast moet er voldoende aandacht blijven voor het erfgoed van Haarlem. De opgave is om de authenticiteit en de stedelijke kwaliteit verder te verbeteren. Het is belangrijk dat het erfgoed als schatbewaarder bewaakt en gekoesterd wordt. Bij nieuwe ontwikkelingen moet kwaliteit toegevoegd worden aan de stad.

MEER OVER REGIONALE SAMENWERKING

Ontwikkeling: gemeenten werken steeds meer regionaal samen

De ontwikkeling van de stad Haarlem en de regio Zuid-Kennemerland staat niet op zichzelf. Stad en omgeving raken steeds meer verweven met een groter gebied, de Metropoolregio Amsterdam (MRA). De arbeidsmarkt, de woningmarkt, maar ook het dagelijkse woon-werk en recreatief verkeer speelt zich steeds vaker op dit schaalniveau af. Amsterdam heeft het schaalvoordeel van de metropoolregio nodig voor een sterke internationale, economische concurrentiepositie, die de hele regio duurzame welvaart biedt. Deze verstedelijkingstrend is wereldwijd zichtbaar geworden (zie ook het hoofdstuk Demografie). De regio's die tot de internationale top willen behoren moeten daarbij de competitie niet schuwen en/of slim samenwerken met andere metropolen binnen en buiten Europa.

Mogelijke consequenties: minder betrokkenheid van burgers

Aan de andere kant neemt de betrokkenheid van burgers bij het bestuur af. Eén manier om dit te verbeteren, is het decentraliseren van taken naar lokale overheden, omdat mensen dan

makkelijker invloed uit kunnen oefenen. Er ontstaat hierdoor een paradox: de overheid moet dichterbij de burger komen, dus beleid gaat naar gemeenten. Maar om dat aan te kunnen moeten gemeenten vaak opschalen, waardoor ze weer verder van de burger af komen te staan. In de praktijk wordt dit vaak pragmatisch opgelost: als taken gedecentraliseerd worden die de vermogens van kleine gemeenten te boven gaan, dan wordt daarvoor samengewerkt in samenwerkingsverbanden. Het risico daarvan is dat de betrokkenheid van burgers weer afneemt. Grotere samenwerkingsverbanden, waarop niet gestemd is door de burger maken dan beslissingen; daarmee komt de democratische legitimiteit in het geding. Er is minder democratische controle, en door alle 'bestuurlijke drukte' is minder duidelijk wie nou waarvan is.

Opgave: benutten van kansen van samenwerking met behoud van democratische legitimiteit

Samenwerken met de regio biedt Haarlem veel kansen. Het is daarbij wel van belang om aandacht te houden voor de betrokkenheid van burgers hierbij. Het goed informeren en faciliteren van gemeenteraden op dit onderwerp is hier onderdeel van.

COLOFON

Haarlem in 2040 is een uitgave van de gemeente Haarlem.
Bel voor reacties 14 023 of mail naar haarlem2040@haarlem.nl.